

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu pósto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu priu posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Materialu pentru istori'a regimentului I. granitiaru din Transilvani'a. (Continuare). — Din anticitatile Egiptului (Etnografia; viéti'a sociala si politica. Fine.) — Bibliografia — Consemnarea cartiloru donate de dni Iosifu St. Siulutiu si fu Dr. Aureliu St. de Siulutiu. — Anuntiu de abonamentu.

Materialu pentru istori'a regimentului I. granitiaru din Transilvani'a.

(Urmare.)

Averea orfaniloru cum este pertractata si ingrijita. La tóte acestea se dau respunsuri parte mare indestulatórie; din tóte inse noi reflectamu si aici la ingrijirea de averile orfaniloru in regimintele granitiarie, pre cându in comitatele feudali nimeni pe lume nu ingrijia de averea orfaniloru poporului tieranu din partea oficiolatorulu; dar' nici nu avea ce se ingrijésca, pentru-cá legea tierai tinea curatu, cá dupa mórtea fiacarui iobagiu tata de familia, sessiunea intréga trecea in posesiunea domnului feudal, asemenea si doue din trei parti ale averei sale mobiliarie, precum vite s. c. l., éra veduv'a remanea cu a trei'a parte, din care avea se se sustina ea pre sine si pe orfani remasi. Vede ori cine, cá asia ceva in cele mai multe casuri ii érá absolutu preste potintia. De aici se póte judecá, câte mii de familii din class'a agricultoriloru ajunse prin mórtea capului familiei la sapa de lemn si la calamitate extrema trebuia se dispara din comune prin seracia si mórte prematura, prin urmare nici poporatiunea nu se putea inmultí in proportiunea conditionata intre imprejurari mai bune prin legile naturei.

Se mai insémna aici, cá toti oficiarii superiori au cai de calaritu.

Montur'a sáu imbracamintea granitiariloru din regimentulu I.

Toti soldatii inrolati incepéndu dela sergenti in josu isi facu montur'a incetu cu incetulu, ei insii in familia; pana atunci insa numai o parte din ei aveau uniforma. Suboficiarii au toti, si anume ei pórtá sumanu (tiundra, zeche) din panura (dimie) négra, grósa, cu bordura ce bate in verde cá frundi'a de popu si are nasturi galbini, apoi pieptariu de panura alba; mai departe cióreci din panura romanésca grósa, alba, in fine chivera (csakó) cu tablitia de alama.

Dupa acestea urmédia érási o tabela, in care se arata numerulu oficiariloru si alu soldatiloru dupa cum au fostu elu la revisiunea din anulu 1775, adeca 2964, dintre cari 267 insi erau artileristi. Dára statulu intregu alu regimentulu trebuia se fia de 3016 cu totulu, din care insa s'au separatu invalidii si semi-invalidii aprópe 300.

Din aceste se vede, cá regimentulu I. inca nici dupa 16 ani dela infintiarea lui nu fusese in stare de a se inbrácá conformu regulamentulu respectivu; acést'a inse se intielege pré bine din imprejurarea, cá bietii ómenii aveau se-si faca uniforme de din averea propria.

Raportulu mai respunde inca si la alta intrebare, care se reduce la concediile date mai multor oficiari in cei siese ani din urma.

Se mai pune inca odata intrebarea, daca cumva oficiarii superiori asuprescu intr'unu modu sau altulu pe soldati. La acést'a generalulu respunde, cá elu si comisariulu au cercetatu cu de ameruntulu, dara n'au aflatu nici o urma de asuprire, si cá ómenii suntu indestulati cu domnii oficiari; mai departe cá comun'a Jin'a s'a rogatu, cá prim-locotenentele Pettauer se li se lase loru de comandante alu companiei pana atunci, pana cându nu s'ar aflá cá petrecerea dènsului la ei ar' fi spre daun'a lui; acést'a rogare a loru li s'a si implinitu.

Granitiarii nu facu altu servitiu privatu, decátu, numai cá ordonanti pe la statiunile in care se afla oficiarii, pentru-cá se pórté scrisori dela unu locu la altulu; daca acei soldati de ordonantie ne avéndu altu-cev'a de lucru, ajuta ici coela in afacerile private ale oficiariulu, pentru aceea li se platesce câte ceva, sau cá li se dá de mancare, cá se nu-si-o mai care de acasa.

Iobagii mánati la robota trebuiau se mérga totudeaun'a cu máncarea loru in traista sau in câte o parchia de desagi ai loru.

Éra-si cur'a bolnaviloru. Aici se cere din nou infintiare de trei spitale, la Orlatu, Vaid'a-rece si Hatiegu intru intielesulu coprinsu la punctulu, in care

s'a vorbitu despre medici si chirurgi; dar' la loculu acest'a se presupune că vorbesce comisariulu de resboiu in numele seu si asia constata disele generalului.

Artileri'a cá obiectu economicu alu regimentului. Aici se spune, că dupa-ce regimentulu I. granitariu inca n'a primitu cele dóue tunuri cu glóntie de câte trei libre promise de către comand'a c. r. suprema de artileria, asia pentru instructiunea artileristiloru de o-camdata nu suntu alte tunuri, de câtu 24 piese tunuri si 12 haubitie, tóte de lemnu, care suntu impartíte pe la companii si se conserva in stare cuvenita.

Dupa acésta descoperire caracteristica cu tunuri si haubitie de lemnu, urmédia alt'a póte si mai interesanta; se dá adeca respunsu la intrebarea despre professiuni séu meserii. Aici se permite mai antàiu, că granitarii nu prea suntu aplecati a invetiá meserii, mai vèrtosu din cauza că acestu poporu are trebuintia de prea puçini meseriasi (sehr wenig der Handwerker bedürftig sind), căci ei sciu se-si faca singuri cele mai multe parti ale imbracamintei, precum si tóte uneltele si alte trebuincióse in economi'a casei, éra lucrarile acestea le invétia ei unii dela altii, precum este d. e. rotari'a, lemniari'a (bardasia, dulgheri'a), olari'a, apoi tieseturile romanesci de lãna si alte profesii mai usióre. Cu tóte acestea din conscriptiunile adunate dela companii se vede, că in regimentulu acest'a suntu urmatorii profesionisti: trei rotari, unu fauru, 12 olari, 5 croitori, 29 cojocari, 3 mesari, unu lacatariu, unu gaetanariu (sinorariu), 40 cismari, 10 argasitori (dubelari), 7 pãnzari, càtiv'a morari, unu legatoriu de càrti etc.

Numai in orasiulu Hatiegu suntu 20 cojocari si 29 cismari, cari își au corporatiunile loru privilegiate. (Zunft, tiechu). Toti ceialalti profesionisti romani suntu fãra corporatiuni, de aceea ei suntu considerati numai cá càrpaci, si acést'a numai din cauza că n'au invetiatu profesiunile in vre-unu asia numitu tiechu (Zunft), ci le-au invetiatu unii dela altii.

Raportulu constata, că in regimentulu acest'a si in ori-care altulu granitariu ar' folosi fòrte multu existenti'a de profesionisti onesti si bine instruiti, éra mai vèrtosu rotari, morari, lemniari, croitori, lacatari, olari, cojocari, funari, putinari, mesari, caramidari si zidari, din cauza mai vèrtosu, că unele familii, care au pamenturi puçine, nu numai s'ar' sustínea bine cu profesiunile loru, dara ar' potea ajutá inca si pe alte familii prin aceea, că acestea n'ar' fi silite a-si cumpará dela orasie departate obiectele trebuincióse. Voru mai trece inse ani pâna cându fii de granitari se voru dedá la invetiarea de meserii, din cauza că despre o parte parintii nu-si dau bucurosu pe copii loru la locuri mai departate, éra de alt'a că le lipsescu si banii cari se ceru pentru invetiacei.

Acestu raportu a trecut la loculu acest'a preste o impregiurare cu vederea, care e mai importanta de câtu cele dóue piedece aflate in nevoirea si nepotinti'a parintiloru de granitari, ér' aceea este, că profesionistii neromani din acésta tíera si anume corporatiunile n'au suferitu nici-odata, cá se invetie si romanii professiuni

privilegiate, éra privilegiate érá mai tóte câte se exercitau pe la orasie, precum s'au observatu si la altu locu.

Sub unu altu punctu raportulu asigura pe consiliulu belicu, că oficiarii regimentului sunt supusi, ascultatori de ordinile mai inalte, precum si că archivulu regimentului se afla la colonelu asediatu in camera separata, că inse lipsesce unu individu care se fia aplicatu anume la archivu, din care cauza s'au si luat u unele mesuri pe respunderea colonelului.

Cu ocasiunea acelei revisiuni a regimentului s'au prezentatu din partea locuitoriloru 408 suplice de co-prinsu fòrte variatu. Asia d. e. 17 granitari cerura cá se-si póta mutá casele pe alte locuri mai bune, ceea s'a si intemplatu ori pe unde au permis impregiurarile si anume pe la locuri pe unde casele erau expuse tare la exundatiuni. Pe airea s'au aflatu case desierte, pentrucă familiile fugindu de la loculu acel'a le-au parasitu cu totul. — Vre-o 15 granitari cerura, sau cá se li se faca óresi-care simbria in calitate de corporali, sau cá se fia ajutati in altu modu. Vre-o 25 granitari se rugasera cá se fia scutiti de servitiulu cordonului prin munti, din cauza că unii din ei erau saraci si avéu se-si càstige pânea cu munca necurmata; altii éra erau trupesce neputinciosi. S'au luat si in privinti'a acestora câteva mesuri, dupa-ce au cercetat u caus'a loru insusi generalulu. Vre-o 38 insi s'au rogatu, cá avédu pamenturi fòrte puçine, se li se mai dea unele, sau se fia stramutati in sessiuni care remasera desierte.

Acésta cauza se pare a fi fostu inca pe acelu timpu fòrte complicata, mai vèrtosu in comun'a militarisata Cugiru, unde preste aceea mai multe locuri erau espuse tare la exundarile apelor, si apoi hotarulu intregu fusese impartitu dela inceputu numai in dóue sute de sessiuni militare; dara nu pré lauda pre acesti granitari pentru sirguinti'a loru; dice că suntu si sessiuni góle si déca ar' vré, le-ar' poté luá in arenda platindu numai câte doi florini pe anu.

De altmintrea raportulu adauga, că in Cugiru fiacare sessiune de granitari avea araturi de câte 9 galete (36 ferdele s'au mertie) de semenatura, trei cara de fènu si vii pentru câte 20 vedre. Acea sessiune nu érá multa; se spune inse că mai târdiu hotarulu intregu se impartise in 300 sessiuni militare, dara pâna in acelu anu 1776 numai 242 sessiuni erau ocupate de familii, éra 58 vacante, si acestea faceau intr'o suma araturi de 522 galete, fènatie de 174 cara de fènu, éra vii de 1160 vedre de vinu. Fiindu acele sessiuni góle, se póteau dá in arènda, precum s'a si facutu. Aci éra-si se repete, că Cugirulu este fòrte expusu inundatiuniloru, care nimicescu locurile si casele; apoi că in 1775 au si mai arsu preste 50 de case, asia câtu atunci lipsiau 80 de case in satu; de aceea se si luasera mesuri atàtu pentru scutirea pe câtu se póte de inundatiuni, câtu si cá se se faca case mai solide. Le si mai venise in minte, că dóra ar' fi bine cá cele 300 de sessiuni se se reduca la 250.

Cu comun'a Cugiru se ocupa raportulu in continuarea sa mai multu de càtu cu Jin'a, dara in decursulu informatiuniloru se pare a resultá o contradicere intre colonisarea de dóue sute si trei sute familii. Noi credemu, cà din cele ce urmédia, contradicerea se póte impacá. Locuitorii stravechi din Cugiru n'au voitu se ia arme, de aceea raportulu díce limpede, cà comun'a Cugiru precum existá ea pre atunci, erá compusa curatu numai din provincialisti, iobagi, dileri si libertini adusi de pre airea, intre cari s'au impartitu apoi sessiunile la infiintierea companiei. Atunci se decisese asediarea de 300 familii; raportulu inse adauge, cà mai multi locuitori au desertatu, in càtu acum lipsiáu 58 de familii si existau in realitate numai 242 familii; dar' fiindu-cà peste 30 de case arsesera, éra altele erau ruinate prin exundatiuni, asia in lipsa de locuintie mai multe familii locuescu cá vai de ele pe la altele, pàna càndu ísi voru avea casele loru, càci in realitate in Cugiru existau in acela-si timpu numai 202 case bune de locuitu.

Relativu la reedificarea caseloru se descrie o impregiurare éra si interesanta, din care ese, cà scaunele (districtele) sasesci alu Miercurei si alu Sebesiului erau datóre se faca din puterea loru 38 de case bune de locuitu in comun'a Cugiru; dar ambele acele jurisdicțiuni traganau lucrulu dintr'unu anu in altulu; corespondentiele curgeau intre comand'a suprema si guvernul in acésta cauza fara nici unu resultatu; de aceea raportulu róga pe supremulu consiliu bellicu din Vien'a, cá se intervina din nou in afacerea acést'a si apoi restulu caseloru câte ar mai lipsi, se va restaurá óresi-cum prin granitarii.

Dara cum vinu acele dóue jurisdicțiuni cá se fia obligate a face pentru coloni'a din Cugiru case nóue? Raportulu nu ne spune; noi inse combinându din alte impregiurari ale acelei epoche, suntemu de parere, cà dupa-ce nici o comuna sasésca nu se încorporase la vre-unu regimentu granitariu, si dupa-ce locuitorii acelor dóue districte mici se intindu cu mosiile loru pàna in fruntariile Munteniei, erá lucru firescu cá se concurga si ei cu ceva ajutoriu la infiintierea regimentului, care avea intre altele marea missiune de a apará pe toti in contr'a banditiloru si totu-odata in contr'a ciumei, care cu càtiva ani mai nainte decimase mai multe comune ardelene.

Raportulu nu crede cà se voru mai aflá colonisti pentru Cugiru, cá sè se implinésca numerulu de 300 familii, ba din contra se teme cá de o camdata se nu se inpuçinedie, si acést'a dintr'o impregiurare mai multu de càtu curiósá. Cu ocasiunea revisiunei facute in Cugiru fruntasii comunei se presentara cu plànsórea, cà la ei se intempla furturi dese de vite si de alte obiecte, in càtu reclamatiunile nu mai voru se incetedie, éra caus'a acelor furturi o afla ei in acea imprejurare, cà cu ocasiunea colonisarei s'aru fi asediatu intre ei si vre-o 18 familii, cumu amu díce pe romanesce, némuri de hoti, ai caroru membri ar' fi furi de profesiune; deci fruntasii se róga, cà dupa-ce acei furi au fostu pedepsiti fórte desu si càtu se póte de aspru, mai bine se fia scosi cu totul din comuna.

Raportulu observa, cà dupa-ce comun'a e situata in munti si intre paduri, nu-se pré póte mirá de atâtea furturi, crede inse cà dupa-ce s'ar fixá numerulu familielor la 250 si din restulu hotarului s'ar mai adauge la fia-care cev'a araturi si fenatie, inca si locu de vii, atunci furturile s'ar mai inpuçiná, mai vèrtosu daca ómenii si-ar' face si grajduri bune pentru vite, cá se fia mai scutite de furi.

Raportulu mai ese in privinti'a caseloru din Cugiru inca si cu opiniunea, cà dupa-ce jurisdicțiuni din Miercurea si Sebesiu tãndalescu atátu de multu cu restaurarea acelor case, auctoritatea suprema militara se dea ordinu, cà acele case se le faca chiar' militarii pentru plata numerata in bani, éra sumele necesarie se se ia cá unu imprumutu din acelu fondu militariu, in care au se intre dela auctoritatile civili ale tiei in fie-care anu câte 800 fl., pàna càndu tóte cartierele oficiariloru regimentului voru fi edificate; càci la sum'a acést'a s'a obligatu provinci'a Transilvani'a; dupa aceea védia guvernulu cum va scóte banii dela miercureni si sebesieni; destulu atàta, cà o resolutiune preainalta suna in sensulu acést'a, éra tiér'a s'a obligatu a numerá acele sume.

Treidieci si unulu de granitarii au suplicatu, cá se fia scosi din statulu militariu, se reintre éra intre provincialisti in comunele de unde se stramutasesa. Unii dintre ei se provocau la privilegiulu loru nobilitariu. Pe tóte acele suplice s'a datu resolutiunea negativa, afara numai de a unui Antonie Para, care erá de 30 de ani si servia in calitate de cancelistu la comitatu in Dev'a, erá de o constitutiune trupésca pré delicata, ne-apta pentru servitiulu militariu, avea inse doi frati carii erau totu granitarii; preste acést'a elu renuntiasa la tóte drepturile ce ar' avea cá granitariu; asia se propune dimissiuna lui definitiva.*)

Mai erau alti 10 granitarii, totu ómeni inaintati in etate, anume unulu de 83 de ani, altulu de 76, 4 inși trecuti de 60. Acesti'a toti au fostu recunoscuti, cum se díce de real-invalidi si numai unulu de semi-invalidu; deci se propune cá la rogarea loru se fia scosi cu totul din regimentu cu atát'a mai vèrtosu, cà au documentatu cu totii, cà daca se voru intórce la comunele de unde venisera, au din ce se traiésca in restulu vietiei loru; de aceea si renuntia cu totul la posesiunea sessiuniloru granitarie.

La loculu alu 6-lea vinu suplicele dela 46 granitarii, carii ceru toti cá se fia visitati si trecuti la class'a de realinvalidi sau semi-invalidi. Unora li s'a implinitu dorinti'a, altora nu.

La loculu alu 7-lea vinu alti 21 suplicanti, carii toti se róga se li se dea voia a se preoti. La cei mai multi dintre acesti'a li s'a respunsu, cà de o camdata regimentulu are preoti destui, éra in casu de vre-o vacantia va fi intrebatu episcopulu unitu, nu cumva are

*) Unu membru din famili'a Para erá pe la inceputulu acestui seculu parochu si protopopu in dieces'a Blasiului, precum se póte aflá din archivu. Astadi acea familia este magnarisata.

elu preoti supernumerari; intr'aceea li s'a datu acelu candidati ordinu strictu, cá se-si védia cu totu de adinsulu de servitiulu loru militariu, se se adopere a se face suboficiari, prin care inca potu dá proba mai buna, daca suntu cualificati si pentru preotie.

Au fostu in adeveru destule exemple in ambele regimente romanesci in periodulu de vre-o 90 de ani, cá din suboficiari au ajunsu càtiv'a la statulu preotiescu.

Siesesprediece granitieri au cerutu, cá se li se restitue mosiile pe care le cultivasera inainte de a desertá, càci apoi s'au intorsu éراسi la regimentu. Acestor'a li se respunse, cá exista regulamente stricte, in poterea caror'a casele si mosiile, cum si vitele desertoriloru se pastrédia câte unu anu si o di, éra déca desertorii nu se intorcu in acelu terminu, tóta averea loru trece in proprietatea erariului militariu, si respective la asia numitulu „fóndu de provente“; casele si mosiile se impartu dupa impregiurari la alti granitieri conscrisi din nou, sau la fii de granitieri inrolati preste numerulu primitivu; dar' apoi desertoriloru intorsi mai tardiu li se dedéu alte case si sessiuni, déca erau góle.

Siesesprediece suplicanti au cerutu, cá se fia desdaunati pentru mosiile pe care le avusera in comunele de unde au fostu stramutati la regimentu, si cu acea ocaziune li s'au luat. Acesti suplicanti erau parte mare nobili si asia numiti „boieri“. Acestor'a li se recunósce dreptatea cererei loru; dar' nu se recunósce fostiloru iobagi si dileri, de-si unii documentau cá nu numai ei, ci si parintii si mosii loru au locuitu totu in acele case si au cultivatu acele-si locuri. Acestor'a li s'a respunsu, cá domnii feudali au si pusu mán'a pe acele mosii indata-ce dènsii s'au militarisatu; de altcum adauge raportulu, cá acei fostu iobagi si dileri in calitatea loru de granitieri au capatatu alte mosii spre folosire si proprietate pentru ei si copii de copiii loru, cu deosebite libertati eminente*).

Alti 13 granitieri cereau, cá in calitatea loru de nobili se fia scutiti de contributiuni, de greutatile comunali si de transportu de lemne pentru domnii oficiari superiori si pentru suboficiarii straini. In acésta cauza comunitatile Racasdi'a, Hasdate si Pestesiulu suplicasera chiar' si la Maiestatea Sa. S'au facutu cercetari lungi atátu in comitatulu Hunedórei, càtu si in districtulu Fagarasiului; au urmatu corespondentie cu guvernulu; dar' in fine s'au aflatu, cá tocma acei carii cereau scutirile, nu erau nobili de cei privilegiati, sau cum se numiau si in stilulu oficialu „nobiles immunes“, ci erau numai „nobiles unius sessionis“. Preste acést'a caus'a loru nobilitara apucase a fi regulata bine reu, indata la infintiarea regimentului; se pare inse cá ei atunci tacusera. Se mai observa anume despre comunele: Basesci, Galati si Netotu, cá nu li-se cuvine se céra scutire pàna si dela afacerile comunali; de altcum ei au

juratu cá voru ascultá si se voru supune la tóte ordinile si regulamentele militari.

Doisprediece suplicanti, anume si din satulu Silvasiulu de susu in comitatulu Hunedórei, éra-si in poterea privilegieloru nobilitarie cereau schimburi in legea de „hereditate“, si cá granitieri inca se si póta impartii sessiunile intre heredi. Se intielege cá li s'a datu resolutiunea negativa, cá sessiunile militari nu se potu impartii; éra daca au ceva de mostenitu dela consangeni provinciali, acelu dreptu li se recunósce si li se promite, cá in casuri de asia, auctoritatile militari le voru stá intr'ajutoriu in totu modulu.

Totu sub acestu punctu urmédia o lunga descriptiune a interesantului procesu pentru dreptulu de càrciumaritu alu boieriloru si nobililoru din comunele Porumbaculu de susu si de josu, si Scoreiu, apoi si Arpasiulu cu tesaurariatulu tieiei, carele se incercase a rapí vechiulu dreptu de càrciumaritu alu boieriloru si nobililoru din districtulu Fagarasiului si mai de aprópe din aci numitele comune. Acei boieri documentara, cá ei au avutu din timpuri nepomenite dreptu de càrciumaritu preste totu anulu, éra fisculu isi càstigase numai privilegiulu de a pune si elu pe la Craciunu, la Pasci si la Rosalii cu totulu 6 buti de vinu, éra in Scoreiu numai trei si mai tàrdiu numai dóue spre vèndiare din partea fiscului, éra déca satenii n'ar' bé acele vinuri, se fia detori a plati de fia-care bute câte 10 fl. Pre càtu au domnit in acele fiscalitati contes'a Catarin'a Bethlen, acele beuturi erau mai de suferitu; éra dupa-ce fiscalitatile au fostu administrate prin provisorii fiscali, se puneau vinurile cele mai rele si certele nu mai ince-tau. Asia boierii militarisati au cerutu ajutoriu dela regimentu, cá acela se binevoiesca a interveni pe calea sa la guvernulu tieiei, si prin acésta la tesaurariatu.

Regimentulu le-a cerutu documente; ómenii inse spusera verde, cá nu mai cutédia se le dea din mánã, pentru-cá se temu se nu le piéra éراسi. Dara sarmanii ómenii nici n'au potutu produce documente mai vechi, decátu unu decretu gubernialu de dto Clusiu 16 Iuniu 1723, si altulu de dato Sibiiu 18 Dec. 1751, prin care dóue decrete li se recunoscea dreptulu loru, de si ceva-si intunecatu. Se mai provóca bietii ómeni si la unu extractu din urbariulu imperatului Carolu alu VI. dela 1726. Dar' in fine fisculu sau tesaurariatulu prin provisorii sei totu a esitu pe deasupr'a. In acele timpuri grafii Gavrilu Bethlen si Nicolae Bethlen tîneau in arènda dominiile fiscali, anume: dominiulu numitu alu Porumbacului; provisorulu loru deschisese càrcium'a in Porumbaculu de josu, apoi sparsese o bute cu vinu a unu boieriu anume George Silc'a, pe care inse grafulu N. Bethlen au aflatu cu cale a ilu plati. Procesulu a cursu o serie de ani si pe timpulu acestei revisiuni din 1777 inca nu esise nici la unu capatáiu.

Siepte suplicanti, ale caroru averi fusesera nimicite prin focu, se róga pentru desdaunare. Generalulu le respunde, cá in acésta tíera desdaunarea pentru nenorociri prin focu stá numai in ertarea contributiunei pe doi

*) Darnach in den Militär-Ortschaften andere zur Benützung und zum Eigenthum für Kind und Kindes-Kinder mit ganz besonderen und vorzüglichen Freiheiten als ein Aequivalent überkommen hätten. Vedi pe cól'a 19 pag. 4.

celu multu pe trei ani, care inse nu face mai multu decâtu vre-o 6 florini; numai pe Ioanu Poplaceanu din Orlatu, care arsese de două-ori si avea 6 prunci, flu recomanda, că se i se dea o anticipatiune si se o platésca in câtiv'a ani.

Nóue suplicanti ceru că se li se dea ajutoriu intru recastigarea averiloru furate. Pe atunci mai există in Transilvani'a o lege, dupa care se luá urm'a hotiloru dintr'o comuna in alt'a, si comun'a intru care se pierdea urm'a, erá datóre cá sau se prinda pe hotiu, sau se platésca daun'a prin repartitiune. Raportulu inse observa, că acésta mesura nu se póte aplicá in acestu regimentu asia de risipitu. Dar' granitieri din Cugiru au esitu éra-si cu rogatiunea, cá 24 de individi cunoscuti de furi se fia scosi cu unu modu óre-care din satulu loru; generalulu inse le observa, că aceea ar' fi o mesura periculósa, că-ci hoti de acei'a ar' fi in stare se puie si focu spre a-si resbună.

Sub punctulu alu 14-lea suntu memorati 142 de suplicanti in cause fórté diferite, precum procese pentru datorii, pentru servitiulu de cordonu fórté greu, pentru căstigare de paduri, împartieli, pretensiuni de ale nobililoru, despre carii se díce, că ei pentru câte-unu petecu de locu pórtá procese pe la tribunalele comitateloru, apelédia la gubernu si de acolo la Vien'a. La tribunalele comitateloru e nespusu de greu a scóte vre-o sententia de judecata; asia procesele curgu cu anii si familiile se ruinédia. In cause de acestea generalulu obliga pe regimentu si pe comandantii batalióneloru, cá luându in ajutoriu pe auditori sau procuratori, inainte de a lasá pe granitieri cá se se incurce in procese, se examinedie ei insii natur'a causei loru, éra daca s'ar' prevedea că nu voru scóte nimicu la cale, se-i invetie cum voru sci mai bine, indemnandu-i cá sau se faca pace intre sine, sau in casuri bagatele se se lasa de ori-ce procesu, cá se nu piérdia neasemenatu mai multu. In casu cându comandantii si procuratorii ar' vedea, că partile au dreptu se intende procesu pe la tribunale, asia numite „Tabulae continuae,” atunci se le dea totudeaun'a câte o scrisóre de recomandare. Va cunosce ori-cine, că acést'a erá o mesura in adeveru parintiésca luata in favórea granitieriloru fačia cu tribunalele feudali, adeca nemesiesci dela comitate.

Mai vine o suplica a preotului unitu anume Pop'a Radu Cãndea, din comun'a Racoviti'a, care se rogase cá regimentulu se se indure a mijloci primirea fiiloru sei Domitianu si Antonie in etate de 10 si de 9 ani in asia numitulu Retrangementu, adeca institutu de orfani intemeiatu de imperatés'a Mari'a Theresi'a. Preotulu doriá cá pruncii sei se invetie acolo limb'a germana. Regimentulu cérca se-lu ajute; dara prodirectorulu institutului respunde, că acelu institutu este destinat nu mai pentru provincialisti, éra din fondurile militari si granitieri nu i s'au datu nimicu cá ajutoriu, pentru-cá se póta fi primiti si pruncii de militari, éra plat'a pe unu anu erá 30 de fl. Asia generalulu recomanda suplic'a popii la consiliulu supremu din Vien'a.

Dela pag. 25 inainte e tractata starea orfaniloru regimentului intr'unu modu, precum inainte cu o suta si mai bine de ani abia se va fi vèdiutu la vre-o alta classa de ómeni din acésta tíera, nici chiar' la a nobililoru privilegiati. S'au luat adeca tóte mesurile, cá se se asigure averea pupililoru in tóte companiile.

In acea revisiune se aflasera in regimentulu I. 114 orfani si orfane fara tata si mama, éra 208 cari aveau numai mama, cu totii 322 orfani, din cari 206 erau baieti si 116 fetitíe. Cei mai multi erau in Dragusiu, adeca 18 baieti si 12 fete, fara nici o avere; apoi in Livadi'a 23 baieti si 9 fete éra-si fara nici o avere; in Vistea de josu 10 baieti si 8 fete. Capitalulu intregu alu aceloru 322 orfani erá evaluatu la 1106 fl. 43½ cr. in moned'a de atunci, din care suma erá preste putintia a sustiné pe atáti orfani; dar cei fara parinti erau dati la tutori, carii erau obligati a cultivá sesiunea si din venitul ei a-i sustiné; éra cei cari aveau mame, erau lasati in grij'a acestor'a. Capitalulu erá elocatu cu 5—6%. Dar' si in privinti'a orfaniloru regimentulu avea multe greutati cu auctoritatile provinciali.

Plàtile si simbriile. Oficiarii ísi primiau plàtile loru la fia-care luna, si nu li se subtragea nimicu, că-ci de si uniformele se comandat pentru mai multi dintr'odata si li se transpuneau, dar' n'aveau se platésca comptantu, ci li se considerá cá o anticipatiune. Acestu metodu a fostu apoi strinsu opritu.

Suboficiarii si scutitii ísi trageau simbriile la jumetate de luna si nu li se subtragea nimicu, decâtu numai ce avea se platésca pentru montur'a nóua. Soldatiloru granitieri nu li se dá nici o simbria pre câtu timpu státeau in comuna, decâtu numai cându erau trimisi la cordonu pe munti, atunci li se acordau câte 4 cr. pe dí. Ostasii comandati la cordóne avéu se stea acolo câte o jumetate de luna; diu'a in care se intorcea nu li se platea.

Din banii primiti pentru servitiulu de cordonu li se subtragea câte 15 sau si numai 10 cr., din care se adunau sumele pentru căstigarea monturei.

O dí de marsiu la cordonu se computá cu 4 óre in regimentulu alu II-a, prin urmare la multe cordóne departate tare in munti, li se computau câte 3 díle, din care un'a nu se platea. La regimentulu I. nu erá nici o regula câte óre se se compute pe di, ci diu'a diferiá fórté de 6 pãna la 8 si 10 óre, socotindu-se numai cá o dí de marsiu; éra déca distanti'a erá de 15, 18 si 20 de óre, li se computau câte 2 díle, dar' numai un'a li se platea. Aci se vede nedreptatea ce se facea regimentului I.; de aceea si in raportu se cere o indreptare.

Afacerile economice ale regimentului.

Sub acésta rubrica se cuprindu urmatóriele puncte conformu unui decretu din 24 Aprilie 1773:

1. Modulu conscriptiunei inainte de revisiune. (Musterung).
2. Contributiunea.
3. Cass'a granitieriloru, contabilitatea si control'a.

4. Fondulu de provenete, adeca veniturile comune ale regimentului sau cass'a alodiala.
5. Magazinulu de cerealii.
6. Economi'a granitiariloru, puscile, baionetetele si sabiile.
7. Pielaria, munitiune, càstigarea de recuisite bellice si de montura.
8. Edificarea cuartireloru pentru oficiari.

(Va urmá.)

Din anticitatile Egiptului.

(Etnografi'a; viét'i'a sociala, juridica si politica).

(Fine.)

III.

Se vorbimu ceva despre religiunea Egiptenilor! A vorbi despre nascerea religiunei la popórale etnice, aru insemná pentru asta-data a ne cufunda in filosofi'a cea mai profunda a spiritului omenescu. Si apoi cându omulu aru petrunde bine in ideea popóraloru etnice despre divinitate, precumu si in nascerea acelei idei, atunci nu s'aru indoí nimicu despre misteriele religiunei christiane. — Dar noi vomu vorbí fórte puçinu aci numai de form'a si colórea religiunei egiptene; càci religiunea in anticitate nu numai la poporulu egipteanu, ci la tóte popórale au avutu influentia mare. Puternica a fostu religiunea in tóte tèmपुरile pentru conservarea individualitatii nationale si puternica este ea pàna adi, déca spiritulu si form'a ei mistica nu se transfórma si corumpe prin saduchei si farisei façiarnici. Cându religiunea isi perde classicitatea sa antica, cându ea incepe a seraci in ceremoniile ei mistice si încàntatóre pentru sufletulu celoru ce o profeséda, atunci acei ce o profeséda simtu o recéla catra ea, ér' credint'ia si speranti'a in venitoriulu si individualitatea loru decresce. Fie-ce religiune are insusirile si caracterele sale, cari representa apoi insusirile psichice ale credintiosiloru si cari insusiri ne dau ogliind'a poterei sufletesci si vivifice a ori-carui poporu. Religiunea mohamedana cu insusirile ei, ne da icóna mohamedanului; éra religiunea judaica, ne arata si astadi pre Judeulu din Palestin'a. — E puternica religiunea cá insusi Ddieu; si celu ce nu are religiune, e unu omu mortu, càci Cicerone spune, ca poporulu trebue se simtia in sine ceva sublimu si misticu, ce ilu ridica preste lumea materiale. E o axioma cunoscuta, ca poporu fara limba nu póte esista, si totusi vedemu cumu Iudeii nu mai vorbescu limb'a loru nationale si limb'a parintiloru loru; s'a stinsu acea limba de multu si numai cartile loru rituale o mai conserva; jargonulu loru e in fondu „germanu“; puçine cuvinte, dara si acelea corupte, se afla adi in acelu jargonu, din evreic'a pura si antica, si totusi ei de sí n'au limba, subsista si adi cá poporu cu propri'a individualitate preste totu paméntulu. Da, ei subsista, càci religiunea loru, cu insusirile si datinile ei, pre Iudeulu de adi ilu arata lumei Iudeu descedinte din semént'ia lui Avramù. Éta puterea religiu-

nei. — Si pana cându poporulu romànu va fia lipitu de religiunea sa parintiésca cu màni si petióre si nu va lasa a se conrupe spiritulu maretiu alu acelei religiuni prin filosofi numai cu gur'a, si pàna cându poporulu maretiu daco-romànu vá aperá si tienea legea sa romànesca, pàna atunci elu nu va perí, càci Ddieu si religiunea suntu mai tari decátu tóte vicisitudinile timpiloru nebuni! . . .

Dara se lasamu acestea de o-camdata si se vorbimu puçinu de form'a religiunei egiptene:

Pre càtu de tare au fostu admirati Egiptenii pentru legislatiunea loru prudinta, pre atátu au fostu admirati ei pentru zelulu celu mare ce-lu avéu pentru servitiulu divinulu alu religiunei loru naturale si politeistice. Servitiulu divinulu la Egipteni e atátu de vechiu, càtu Grecii dicu, ca ei au luatú tóte ornamentele si lucrurile cultulu divinulu, precumu si mai tóte numele dieiloru dela Egipteni. Ei dicu ca Egiptenii au fostu cei dintàiu, cari au afluato ceremoniile, altariale, icónele si templele cultulu divinulu. Si intru adevéru Egiptenii avéu unu numeru mare de diei de tóta panur'a, dintre cari Osiris et Isis, Sórele si Lun'a erau dieitatile principale si erau onorati in totu Egiptulu¹⁾. Ei mai adorau pre Joie, pre Vulcanu, pre Ceres, pre Oceanu si pre Minerv'a si mai avéu apoi si dieitati de midiulocu. (Semidiei), ce deveniau astu-feliu prin canonisarea dupa mórte (apoteosein) alu eroiloru si omeniloru mari), p. e. la Romani, Romulu sub numele de Quirinu. Numele unoru dintre ei era unulu si acelasiu cu numele dieiloru mari, pr. *Saturn, Rea, Jupiter*²⁾ Vest'a, Mercuru, Pan, etc. Unii dicu ca Osiris fu numitu mai inainte Seraphis, alu carui frate Typhon éra dieitatea Infernului (Plutone). —

De sí Egiptenii erau politeisti, totusi in fondu ei erau teisti, cà-ci in fapta ei avéu unu singuru Ddieu superioru, cá creatoriu si reginte alu lumei, si pre acestu Dieu 'lu numiau Osiris. In templulu acestui Dieu, in Sais se vedéu urmatórele litere: „Eu suntu totulu, ce a fostu, ce este si ce va fi!“³⁾ (Iehov'a). Éra in Capu'a se cetia asia: „Tie, care tu unulu si totulu esti, Dietia Iside!“⁴⁾ In urma politeismulu a degeneratu la plebea obscura in unu feticismu grosu si in o zoolàtria netreb-nica. Aiulu si cép'a le adorau cá pre simbolele dieitatoru si le ridicau temple. Animalele erau in sum'a adorare la egipteni; erau tienuturi intregi consacrate loru, din ale caroru venituri se intretinea acelea animale. Pisicele, taurulu Apis, crocodilulu etc. se nutriau cu cele mai gustóse bucate; p. ex. cu mánecare din flori ferte in lapte, copturi cu mnére si carne de gàsca. Egipténulu culcá piscic'a in patulu seu pre covóra si perini de purpura si o numia dormitórea mea! Cându muria o pisica, mai multu se ingrigia Egipteanulu de conductulu ei, de

¹⁾ Plutarchus de Iside et Osyride. Cf. si Iablonsky, Pantheon Aegyptiorum.

²⁾ Plutarchus de Iside et Osyr. p. 354.

³⁾ Cudworth systema Intel. et Coel. p. 407 et 408.

⁴⁾ Plutarch ibid.

cātu cumu s'aru fi ingrigitu de conductulu fiului seu. Cându unu omu omoriá o pisica cu voi'a, erá pedepsitu cu mórte; ér' déca fara voie o omoria, atunci preotulu celu mare ilu anatemisá. Diodoru ne da unu esemplu, la care dice că a fostu elu cu capulu lui de față. ¹⁾ Unu Romanu din nebagare de séma a datu de necasu in drumu, că a omoritu o pisica. Se vedi, indata plebea au alergatu la cas'a lui; si nici politi'a ce a alergatu, nici fric'a de Romani nu a pututu se scape pre acelu nefericitu din man'a plebei inversiunate, ce l'a ucisu cu petrii si cu lemne. Atátu de mare a fostu fanatismulu religiosu asupr'a animaleloru in acestu poporu! Cându moria Apisulu, totu Egiptulu imbracă doliulu si conductulu seu erá mai pomposu decâtu alu regelui. Feticismulu si Zoolatri'a Egipteniloru multi o esplica in varie moduri. Suntu mai cu séma trei pareri. Filosofii de pre atunci au disu, că adoratiunea animaleloru si a lucruriloru neinsufletite nu se refere la acelea, ci la dieitatile, la cari suntu dedicate si pre care le simbolizédia acele animale si lucruri, d. e. falconulu e simbolulu lui Osiris, precumu vulturulu erá simbolulu lui Ioie dintre paseri pentru sborulu seu inaltu. Crocodilulu ce nu are limba singuru dintre animale, éra este simbolulu dieului ce e spiritu si e lipsitu de membre.

Ceremoniile funebre si sacrificiile reprezentau ceva barbaru si fiorosu. P. ess. cându serbau serbatorile lui Isis, atunci cei ce erau de față se infigéu cu pumnale in pieptu si in fóle ²⁾. Cându scade lun'a séu cându erá intunecime de luna, Egiptenii aruncau sageti spre luna, cá se omóre pre spiritulu reu ce mânca lun'a numitu de ei „kaba“, buna minte cumu facura si ostasii de rëndu turcesci pre câmpiile Bulgariei in o nópte cându se intunecase lun'a acum'a nu de multu, in resbelulu romano-ruso-turcu din a. 1877—8.

Egiptenii avéu si peregrinari sacre, p. es. la serbatórea Dianei in Bubatis peregrinau până la 700,000 ómeni fara copii si prunci.

Cându sacrificau, erá datina cá preotulu se-si puna mán'a pre animalulu pre care-lu sacrificá. Si acést'a datina, dupa cumu scimu din istori'a sacra, o avea si preotii ovreesci. Despre Egiptenii cei mai vechi se dice că ei sacrificau si ómeni.

IV.

Egiptenii au fostu primii, cari au dedicatu fia-care luna si dí unui dieu, prin ce ei profetiau venitoriulu fiacărui omu, intrebându-lu numai că in ce luna si dí s'a nascutu, buna-óra cum pascalescu si astadi unii cantori betrani din calindariulu celu facutu pre 40 si 100 de ani. Asia Egiptenii au fostu primii, cari au avutu si oracle. Ma chiar' si oraclele cele mai renumite dela Dodon'a si din Delfi 'si aveau originea la Egipteni. Cele mai celebre oracle la Egipteni fura celu dela Laton'a in cetatea Butus si mai târdiu oraclulu lui Seraphis in Alexandri'a. Animalele sântite cá Apisulu, capr'a, leulu,

crocodilulu inca 'si aveau oraclele loru. Cându se cerea svatu de la Apis, atunci se bagá bine de séma, in care camera va intrá Apisulu. Erau adeca dóue camere, un'a se considerá de prevestitóre pentru unu semnu reu, ér' alt'a de bunu auguriu. Déca Apisulu intrá in camer'a considerata de unu auguriu fatalu si funestu, omulu se departá suparatu, ér' déca taurulu intrá in cea de bunu auguriu, intrebatoriulu de svatu se departá multumitu si veselu. Sau i-se punea taurului si nutrementu inainte, déca se intindea la elu se-lu mance, erá bine, déca nu, erá reu.

Cea mai mare grija pentru Egipteni erá crescerea filorulu loru. Ei fi cresceau fórté simplu si i nutriau cu cele mai simple bucate, până in etatea adolescentiei ei ambiau goli si estu modu parintii pre vestminte nu spesau mai nimic'a. Preotii fi invetiau dóue spetie de litere; adeca: literele díse sânté, si cele comune sau civile. Ei invetiau in scóla numai atát'a, cātu se póta pune inceputu vietiei loru practice. Music'a si gimnastic'a sau alergatur'a in circus nu o invetiau copii egipteni nici-o data, că-ci music'a nu numai se considerá cá nefolositóre, ci totu-un'a data cá daunósa, dicéndu, că rapesce curagiulu omului si-lu face femeieticu; ér' gimnastic'a o vituperau cá cev'a periculosu pentru omu ¹⁾. . .

Egiptenii preste totu se nutriau cu pesci si cu alte animale afara de cele sacrate dieiloru. Locuitorii morascinelorulu máncau mai multu ierburi. Carnea de porcu, cá si la Iudei, in totu Egiptulu erá privita cá cev'a necuratu si intèmplându-se din fatalitate, cá unu Egipteanu se se fia numai atinsu de unu porcu, indata aruncându-si vestimentulu de pre elu, se aruncá in riu si se spalá tóta diu'a. De aceea porcarii erau cei mai urgisiti Egipteniloru. Erá pentru Egipteni mare necasu cându máncau pâne de ordiu; ei se nutriau cu pâne de farina fórté fina si alba, numita de unii Olyra sau Zea, sau de germani si angliei Spelz. Beatur'a principala a loru erá ap'a de Nilu, carea face pre omu fórté grasu si carea nu se dá nici-o data Apisului, cá se nu fia pré trândavu. Vinulu Egipteniloru erá facutu ²⁾ de ordiu. Si astadi Nemtii ar' trebui se multiamésca Egipteniloru numai, că potu bé cu asia pofta beatur'a loru numita bere. E caracteristicu fórté, că Egiptenii totu-deaun'a dupa cina dupa-ce se saturau cum se cade, aducéu o icóna, pre carea erá zugravitu unu omu mortu, sau aducéu intru adeveru chiaru unu omu mortu, pe care 'lu portá pre la toti mesenii unu omu, care dícea la fia-care: „Privesce pre acest'a si fii veselu, că-ci ce e acest'a, vei fi si tu, déca vei mori!“ ³⁾ Ei iubiáu fórté curatieni'a si nu siedéu cu straini la mésa, căci pe straini i tinéu de necurati (Moisi). Pentru curatienia multi d'intre Egipteni se castrau.

Vestimentele Egipteniloru erau: a) unu vestimentu de pánsa, si b) preste acest'a unulu de lána; dar' in

¹⁾ Diodor, L. I. c. 81, 199.

²⁾ Herod. L. II. c. 36 et 37. cf. Celsius Hierobot. T. II. et Memoires des Missions dans l'Egypt. V. II. p. 13.

³⁾ Herodotu II. c. 77. cf. cu capu 37 et 60; Lucianus de luctu c. 21. Sil. de bell. Punico c. XIII. p. 476 sqq.

¹⁾ Diodoru L. I. c. 83 sqq.

²⁾ Herodotu L. II. c. 40 et 41 sqq.

templu nu erá iertatu Egipteanului a merge cu acestu vestmèntu supr'apusu de lãna. Locuintiele loru erau fòrte simple; ei locuiau d'înpreuna cu animalele¹⁾. Femeile egiptene mergéu la drumu cu caravanele, ér' barbati remànéu acasa, unde torcéu, tieséu si facéu alte lucruri femeiesci.

Dupa cum ne spune Herodotu, Egiptenii credéu fòrte in nemorirea sufletului si opinau, cà sufletulu in decursu de trei mii de ani continuu peregrinédia prin tóte animalele de pre uscatu si apa; estu-modu ei punéu pondu pre locuintiele mortiloru, ér' cele de pre pamèntu le considerau numai cá ospetarii de pre o di pre alt'a. Si cine dice cà nu au avutu dreptu?!..

V.

Vomu omite aci inbalsamarea cadavreloru, càci acest'a nu e lucru asia secretu. Asemenea si mumiele; si vomu scrie càtev'a despre mormèntele egiptene.

Mormentele egiptene erau nescari boltituri taiate afundu in stànca, facute cu multa diligintia si spese; si ele suntu numite de calatorii orientali cu numele de catacombe (sapaturi sub...) sau „fântàne de mumie.“ Intrarea in ele se face prin o apertura fòrte mica si angusta, dela carea se incepu trepte, ce scobóra pàna la mumie; ér' mumi'a e pusa pe unu scaunu taiatu in stànca si are la capu tipulu unui ddieu, ér' la petióre tipulu unei paseri. Pre pareti se vedu deosebite figuri hieroglifice, cari póte facu biografi'a defunctului. Pre scaunulu unde e asediata mumi'a, e scrisu numele ei; afara de acést'a se mai vedu o multime de scrisori si pre pamentu. Asia suntu facute mormènturile vechiloru Egipteni!...

VI.

Déca Egiptenii suntu celu mai vechiu poporu si déca Egiptenii au formatu celu mai vechiu statu cu constitutiune si jurisprudentia, si déca in tier'a Egiptului a resaritu civilisatiunea mai antàniu, cu care civilisatiune s'au adaptatu si alte popóra, se întielege de sine, cà atàtu constitutiunea loru buna, càtu si civilisatiunea loru au presupusu întieptiune si sciintia, cà-ci e lamuritu si demonstratu pre deplinu, cà poporulu barbaru nice-odata nu e capace si nice nu vré se fia capace de adeverat'a constitutiune, cà-ci lui i lipsesce civilisatiunea adeverata, ér' civilisatiune nu se dà fàra sciintia, moralitate si humanitate. Unu poporu barbaru, fàra cultur'a inimei, fàra educatiune morale, nice-odata nu va fi aplecatu spre constitutiune si libertate; elu va inclinà sau spre anarchia, sau oligarchia si despotismu, cà-ci barbari'a nu suferu egalitate si eculibru constitutionale. Barbari'a se basédia pre axiom'a: „Forti'a primédia dreptulu“, sau pre cuvintele lui Brennus: „Dreptulu îlu portu in ascutitulu sabiei;“ sau pre cuvintele lui Atil'a: „Eu sum biciulu lui Ddieu, cu care biciuescu popóra si tieri!“...

Regele Egiptului ce e dreptu, „erá rege“, dar' in afacerile statului votulu lui erá egale cu votulu con-

siliariloru sei, cari erau preoti betràni si cari formau óresi-cum ministeriulu tieriei. Afara de aceea cei 30 Judi ai justitiei (curi'a regésca) erau alesi dintre ómenii cei mai probati, esperti si drepti. Acestia se alegeau dupa voturile cetatieniloru din trei cetàti mai de frunte ale Egiptului. Acei 30 judecatori formau senatulu celu mai gravu, ei erau cá gerusi'a si areopagulu elinu. In judecata erau pre càtu de drepti pre atàtu si de severi; de poterea justitiei nu erá scutitu nimenea, ér' legile erau observate de acesti Judi asia de tare, încàtu, càndu audiau numai cuvèntulu „lege“, se prosterneau càtra pamèntu. Din acea cauza egiptenii opinau, cà acesti Judi ai justitiei judeca mereu dupa mórte la o mésa cu Osiris v. Seraphis. Cum amu mai dîsu inca, legea in genere la popórele orientale erá sànta si popórale erau chiaru fanatice in iubirea si observarea legeri. „Noi lege avemu si dupa lege trebue se se judece!“ strigara si Iudei càndu au prinsu pre Iisusu Christosu. Popórale orientali pre celu ce nu observá legea, îlu urgisiau si-lu omoriau cu pietrii. Iudei nu odata strigara asupr'a lui Christosu: „cà acest'a ne strica legea!“ Caus'a cà popórele orientale observau legea cu unu asia fanaticismu este, cà legislatorii orientali tóte legile dicéu a fi date de Dieulu aceloru popóra; ei scriau legile in o carte si cartea aceea formá apoi sànt'a scriptura a loru. Estu-modu legile profane erau totu-odata si legi domnedieesci. Si aci e caus'a, pentru-ce orientalii observau legile cu unu asia mare fanaticismu.

Avèndu Egiptenii dara constitutiune, legi si religiune inca din timpurile cele mai obscure ale omenimei, prea firesce cà ei au avutu si sciinti'a si artea cea mai vechia. Egiptenii au fostu aflatorii celoru mai multe si mai folositoare sciintie si arti; si ei au fostu renumiti in timpurile cele mai vechi (inainte de belulu trojanu, inainte de Moisi) pentru sciinti'a si întieptiunea sau filosofii'a loru. Cà-ci despre Moisi se dice, cà elu a fostu initiatu in tóte misteriele Egipteniloru. — Traditiunea ovreica ne spune, cà Egiptenii prin magi'a loru au facutu si ei din toiagele loru sierpi inaintea lui Moisi; si Moisi numai prin aceea i-a întrecutu, cà elu din toiagulu facutu sierpe, ér' a facutu toiagu, apucàndu sierpele de còda, ceea ce Egiptenii nu au potutu.¹⁾ Sànt'a scriptura ne spune si ea, cà Egiptenii imitau multe din pedepsele date de Iehov'a preste tier'a Egiptului. Totu traditiunea vechia a vechiloru Iudei ne spune, cà Solomonu a invetiatu limb'a paseriloru dela preoti refugiatii din Egiptu in Palestin'a.²⁾ Precum in anticitate sufletulu popóraloru striga neincetatu dupa unu ce misteriosu si inaltu; dupa cum sufletulu omenimei pre atunci insetá pentru cunóscerea fiintiei supreme a lui Ddieu, estu-modu acelu sufletu erá aplecatu spre unu ce misteriosu, magicu si poeticu. Orientalulu càntá prin versurile sale pre Ddieu necunoscutu si totu prin versurile sale 'si espunea dorerea sufletului seu pentru necunóscerea acelu Dom-

¹⁾ Magie der Aegypter v. Rabi Gonech; Moscau 1719.

²⁾ Ibid.

¹⁾ Herod. L. II. c. 35, 36.

nedieu. Poporul se rogá inaintea idolului, dar totusi sufletulu seu i sioptiá, cá acelu idola nu-i póte ajutá nimic. Cu câtu sufletulu omului orientalu simtiá mai tare lips'a de a cunósce pre Ddieulu celu adevératu, cu atât'a se desteptá in elu mai multu „dorulu“ si foculu sufletulu: cu atâtu deveniá elu prin dorulu si foculu inimei sale mai melancolicu, originalu si poeticu. Éta nascerea si spiritulu poesiei orientale; éta poterea fantasiei la omulu orientale!...

Si precum la cei vechi tóte artele si scientiele se presupuneau cá 'si au originea si sorgintea de la vre-unu dieu óre-care, estu-modu atribuirea si Egiptenii sciinti'a si intieptiunea primului loru rege, lui Mercuriu¹⁾. Toti scriitorii vechi se unescu in parerea, cá geometri'a a fostu aflata prim'a data de Egipteni, de óre-ce Egiptenii pentru esundarea Nilului erau necesitati in totu anulu a-si mesurá odata hotarulu si marginile tiei loru avitice. Aci a aflu Pitagor'a theorem'a sa minunata numita pàna adi in geometria: „Theorem'a lui Pitagor'a.“ Aci a aflu Thales unu metodu de a inscrie unu triánghiu rectangulu in suprafaci'a unui cercu, pentru care a sacrificatu Dieiloru unu bou. — Egiptenii au perfectionatu multu mathematec'a si cum se díce, in timpurile mai târdii au inventatu si o specia de algebra²⁾.

Astronomi'a si astrologi'a inca 'si are inceputulu in tíer'a Egiptului. Egiptenii au fostu primii cari au observatu cursulu planeteloru. Herodotu dá Babilonieniloru onórea astrologiei; dar' Diodoru díce, cá Babilonienii precum si Chaldeenii au trasu sciinti'a steleloru dela Egipteni; si díce cá astrologi'a a fostu aflata mai antáiu de locuitorii din Theb'a, cari perfectionându-se necurmatu in astrologia, au fostu in stare se anunție „aparitiunea cometeloru“, precum au fostu in positiune, se anuntie si alte miracule naturali, cari pre atunci intrecéu facultatile ratiunei omenesci. Ei aflara si lungiméa anului, precum si zodiaculu. Diodoru ne spune, cá anululu la anticii Egipteni constá din 465 díle si 6 óre³⁾. Despre sistemulu cosmicu nu avéu idee asia clara cá in timpurile moderne; ei numiau „lun'a“ unu paméntu etericu, si opinau cá stelele ar' fi focu. Despre Thales se spune, cá elu a fostu primulu, care a potutu anuntia „o intunecime óre-care de sóre;“ apoi Thales a petrecutu multu prin Egiptu si petrecédu a invetiatu; ér' Eudocsiu si Ptolomeu fura primii, cari au reprezentatu „miscarea planetoida“ in hypothese si tabele.

Farmecele si magi'a erau in flóre in totu Egiptulu. Pentru care scopu botanic'a si poterea apelor érá cunoscuta si studiata de Egipteni mai multu cá la ori-ce ginte. Cu plântele vindecau morburi, taieturi, doreri, facéu de dragoste si uritu; ér' cu poterea apei farmecau chiar' poterea lui Tiphon din Infernu.

Despre Sesorthirus, unu rege in Memfis, se díce, cá elu a aflu mai antáiu medicin'a si de aceea fu

numitu „Esculapu.“ Si acestu Esculapu fu cu multu mai vechiu, decâtu Esculapulu grecescu. Asemenea se atribuie dieitiei Iside deosebite medicine. Pre timpulu lui Iosifu au aparutu mai multi medici, vrajitori si interpreti mari. Fia-care medicu érá datoriu se scrie in cartea tiei receptulu despre ból'a, carea i se dá spre vindecare; acea carte se numiá sânta. Scopulu inscrierei érá, cá déca elu va mori, scienti'a lui se nu móra si cându cinev'a ar' mai patimí de acelu morbu, se caute numai decâtu receptulu in cartea sânta, cá asia se se vindece. Acestu usu a fostu la mai multe popóra. In talmidulu (i. e. invetiatura) ierosolimiteanu precum si in Mischna si Gemora aparu mai multe recepte din anticitate despre multe soiuri de morburi, cu cari se falescu rabinii fórté multu. Nu demultu a fostu in Germani'a unu rabinu, care érá totu un'a data si medicu renumitu, dar' medicu talmidistu. — Medicii mai erau si astrologi renumiti, dar' ceea ce-i facea renumiti érá scienti'a sau art'a magiei. Ei vindecau de multe-ori pre morbosu prin beuturi farmecate. E fórté caracteristicu ceea ce spunéu Egiptenii despre apropiarea mortiei. Ei dicéu, cá déca inim'a in omu nu s'ar' face mica, nu s'ar' mici, dupa 50 de ani, omulu nu ar' mori asia curendu, ci ar' traí multu; asia omulu la 60—70 de ani din lips'a de inima móre. Apoi, o alta observare avéu ei, referitóre la mórtea omului; si adeca: ei invetiau si credéu cá: din inima se duce unu nervu la degetulu celu micu alu mènei stänge, din care cauza Egiptenii in totu timpulu portau inelu in acestu degetu; ér' preotii 'lu ungéu cu odóre si unsori bine miroítóre¹⁾. Apoi, déca dungile pre ambele màni omenesci se páreu vii, ei conchidéu la apropiarea mortii (chiromanti'a). Déca vreti se cunósceți filosofi'a Egipteniloru, atunci studiati filosofi'a filosofiloru elini, cá-ci dupa cum convinu toti eruditii, filosofi'a gréca e din tíer'a Egiptului. Suntu unii cari sustienú, cá Socrate, Aristotele si chiar' Solonu ar' fi lúatu multu din filosofi'a Iudeiloru. Asia se fia; numai câtu Iudeii au lúatu multu dela Egipteni. Unu ce remarcabilu este, cá pre atunci filosofi tieneau ascunsa filosofi'a si sciinti'a de plebea numerósa²⁾. Aristotele s'a mániatu fórté pre Alesandru Marele, cá-ci a propagatu doctrinele lui prin lume, din care cauza ur'a intre ambii nu a incetatu. La Egipteni a fostu o parte din scienti'a, pe care nu o cunoscea nimenea, de câtu preotii.

Sciinti'a carea i-a făcutu pre Egipteni celebrii si cunoscuti la lume si la ginti a fostu: „Magi'a“... Astadi cevéntulu „magia“ in urechile materialistiloru, ateistiloru, francmasoniloru si filosofiloru realisti e o vorba góla. In desiertu vei spune materialistiloru si realistiloru despre poterea magiei egiptene, cá-ci ei voru compati numai ignorantia ta si voru cugetá cá esci unu omu, alu cărui orizontu scientificu e de totu restrinsu si inferioru. Astadi, in estu seclu suntu ómeni atâtu de prosaici si realisti, in câtu scientiele ascunse pentru ei suntu neconsiderate.

¹⁾ Iablonsky: Panteon Aegipt. L. V. c. 5.

²⁾ Cuvéntulu: Algebr'a e cuvéntu arabicu si semnifica; „Suplementu“.

³⁾ Diodor. L. I. c. 28 et 50.

¹⁾ Plinius lib. XI. c. — ²⁾ Burnet archaeol 70 l. I.

Astadi natur'a omenésca a caditu din stadiulu innocentiei, alu misticismului si idealismului in stadiulu prosei, alu realismului si stoicismului. — Astadi oinulu nu se mai uita càtra ceriu, ci totu numai càtra pàmentu; ceriulu nu-lu ajuta, ér' pàmentulu e debilu se-lu ajute. Astadi nu se inspira sufletulu omenescu de frumseti'a si avuti'a ceriului, ci de frumseti'a nefrumósa a pàmentului; de aceea pre pàmentu nu mai suntu adi favoritiu ceriului cá unu Rafael, Leonardo Da Vinci; Torquato si altii. Astadi Idealismulu nu mai are locu, ci materialismulu si realismulu. — Se nu ne miràmu dara, cà Atheismulu e adi la ordinea dîlei; religiunea crestina representa si adi cá totu-deaun'a sublimulu, poeticulu si misticismulu divinulu; realismulu in sa nu suferu pre acestea; deci elu opune acestor'a pe unu nou fétu nascutu de elu — pre Atheismulu. Se nu ne miramu dara, cà Atheismulu e adi la ordinea dîlei!... Tóta cét'a realistiloru se bate adi dupa o instructiune fàra religiune, adeca: dupa o instructiune fàra morala si fàra cultur'a inimei!...

Dar' ce?! E si magi'a o scientia realistica sau idealistica? E si magi'a o scientia cá tóte scientiele?... Éta dara caus'a, pentru ce adi cuvèntulu magi'a e unu cuvèntu neconsideratu. Noi, somamu astadi pre ori-cine se ne arete, cu documente fide-démne, déca magi'a Egipteniloru a fostu minciuna sau adevèru; déca a fostu minciuna, atunci tóte scrierile despre ea suntu minciuna, ér' déca e adevèru, atunci pentru-ce suntu astadi atàtu de realisti si materialisti? Noi din parte-ne si astadi cu greu suntemu aplecati a crede in lucruri magice, dar' cu tóte acestea cele referitóre la magi'a egipténa nu le potemu desconsiderá si negá. Lasu si aceea, cà lumea pre atunci erá superstitiósá si asia chiar' si scriptorii contemporani fiindu superstitiosi, au scrisu si ei amesuratu ratiunei loru superstitiósé despre Egipteni; dar' déca luamu in considerare, cà magi'a la Egipteni s'a basatu pre cause naturali astadi nóue necunoscute, precum in mare parte si pre sciintia, atunci suntemu necesitati a crede, cà in Egiptu magi'a sau metafisic'a magica a fostu o scientia in adevèru si in adevèru si-a jucat rol'a. Egiptenii p. e. dupa cum ne spune Burnet¹⁾, au facutu esperimente varii si multe cu lucrurile naturei, si patrundéu afundu in cauzele adevèrate ale fenomenelor; ei cunoscéu nu numai unele aparitiuni si cause ale naturei, cum p. e. caus'a aprinderii magnetului, fluxulu si refluxulu, ci ei cunoscéu intrég'a natura, originea fenomenelor, schimbarea si finea lucrurilor; va se dica ei eserciau ambe partile metafisice; adeca: metafisic'a theoretica si practica. Precum se scie, metafisic'a e o scientia despre principiulu si finea esistentiei si a cugetarii; despre principiulu lumei si despre schimbarea si temeulu din urma alu lumei; ér' metafisic'a se numesce si magi'a, càndu prin mediulóce supranaturale se facu lucruri miraculósé sau supranaturali. — De aci magi'a la vechii Egipteni a fostu in mare veneratiune; ei au numit'o: „sciintia sànta si arcana.“ Platone o numesce „cultu domne-

„dieescu.“ In Persi'a cei mai invetiati ómeni se numiau magi (Magii dela resaritu).

Fiindu magi'a la Egipteni in mare veneratiune si fiindu ea numita, „sciintia sànta,“ tradițiunea ne-o arata cá pre o sciintia descoperita ómeniloru de càtra fii lui Ddieu, dupa versarea de apa numita diluviu. Despre Chamu se díce cà elu a sciutu bine magi'a, ér' dela elu a invetiati'o fiulu seu Mizraim sau Memnos v. Menes, primul rege alu Egiptului. Altii adscriu magi'a lui Mercuriu. Destulu atàt'a, cà magi'a la Egipteni e din timpurile cele mai vechi; déjà pre timpulu lui Iosifu erau in Egiptu magi tãlcuitori de visuri si de semne. Invetiatorii magiei in Egiptu erau preotii si scriptorii asia dîsi „sànti“, dintre carii doi Sannes et Zambres¹⁾ au fostu chiamati pentru a opune miraculele loru miraculeloru lui Moisi. De aci intre poporulu ovreu, care a esitu cu Moisi din Egiptu, au fostu multi ómeni eruditi, interpreti de visuri si semne, precum si magi si farmecatori; d. e. cum fú pre atunci si Balaam, despre care se díce cà a venitu din Egiptu.

VII.

Piramidele cele mari (Piramid'a lui Sesostris) precum si mormètele si monumentele Egipteniloru vechi ne dau documentu viu despre mechanic'a, sculptur'a si pictur'a loru. Precum inse mechanic'a, sculptur'a si pictur'a Egipteniloru s'a conservatu din generatiuni in generatiuni prin piramide, obelisci si monumente, estu-modu s'a conservatu sciinti'a si filosofi'a Egipteniloru prin ajutoriulu preotiloru, cari si-au depusu tóta sciinti'a in càrti ce le-au pastratu cu o sanctitate nespusa de mare. Preotii avéu acea grija pentru scientia si filosofia, care o avéu si pentru religiunea si cultulu loru sacru. De aci nu lipsiau in deosebite locuri ale Egiptului scóle si academii, precum in Heliopole, unde se díce cà au studiatu in decursu de mai multi ani Platone si Eudocsiu. — E caracteristicu, cà Egiptenii 'si scriau scienti'a si istori'a si pre Columne si alte popóra au avutu dreptu documente istorice acestea columne²⁾. Columnele cele mai renumite ale Egipteniloru au fostu cele ale lui Hermes. — Invetiatiu Egiptului ascundéu invetiaturile cele inalte din aintea poporului necultu, de aceea ei 'si espuneau scienti'a loru in figuri hieroglifice, in simbole, gãciturii si fabule. In scrisorile loru cele vechi s'au folositu de trei specii de litere. Cea dintàiu si mai vechia specie de litere a fostu aceea a hieroglifiloru. Dar' dupa marturisirea lui Porfiriu e probabilu, cà preotii mai avéu o alta scrisóre. Tóte trele speciele de scrisori si litere ale Egipteniloru au peritu; atàt'a e cunoscutu, cà alfabetulu loru constá din 25 litere. Ei scriau de la drépt'a spre stàng'a cá si tóte popórele orientale.

Ér' antic'a si classic'a limba egipténa astadi nu mai esiste in gur'a nici unui poporu; si ea e un'a dintre lim-

¹⁾ Burnet archaeol. L. I. c. 8 p.107.

¹⁾ Pliniu i numesce Ianes et Iotofa. In talmidu vinu sub numele Iochani si Mamri, de unde Targum Ionathans díce cà au fostu fii ai lui Balaam.

²⁾ Strabo; lib. XVII. p. f. 1159. cf. Clemens Alex. Strom. I. I. p. 303.

limbile mórte. — Dar bine se insemnamu, cà limb'a classica a Egipteniloru fù limb'a cea mai vechia sau un'a dintre limbile cele mai be tràne pre lume. — In opulu lui Herder cetimu asia: „Alle östlichen Völker, die einsilbige Sprachen haben, kennen nur Hieroglyphen; ein einziges Buchstabenalphabeth existirt nur auf der Erde, und die Namen derselben, auch wie die Griechen nachher sie durch die Phönicier überkamen, sind offenbar chaldäisch, d. i. in der Semitensprache.“¹⁾ Cine a aflatu scrisórea cu litere? — Herder respunde: „Das weiss ich nicht; wer weiss es?“ Cu tóte acestea elu se nevoiesce a aretá si 'si ia de ajutoriu „tradi tiunea“, carea díce cà aflatoriulu literelor articulate a fostu Sethu, ori Thetu, ori Theut, ori Thoít — totu un nume. — Traditiunea díce cà elu a alesu fia-care sunetu si apoi fia-care sunetu alu unui nume ori obiectu l'a pusu pre o tabela si asia a formatu elu literele. Despre litere cu tóte acestea totu-si nu e vorb'a la popórale antediluviane, ma chiar' nice la cele indata dupa diluviu, — tóta scrisórea loru constá din icóne, simbole si numeri. Istori'a creatiunei s'a conservatu in icóne si hieroglife, de unde s'a dísu si despre Moisi, cà elu ar' fi luatu istori'a creatiunei, a caderei ómeniloru primi, precum si a diluviului din hieroglifile Egiptului. De unde Herder díce, cà tóte popórale pré vechi orientale au avutu numai hieroglife, ér' unu alfabetu de litere se díce cà l'ar' fire avutu Chaldeeii ce apartínu familiei lui Semu, si de aci apoi prin Fenicienii acestu Alfabetu s'a latitu si la Greci. Herder ne arata pre Semu cá pre unu conceptu, in care se cuprinde ceriulu si pamentulu, Ddieu si omulu; ér' pre Chamu cá pre o icóna mare, dela care se resfrángu mai multe radie de limbi diferite, nu scrise cu litere, ci cu icóne, nume, simbóle si figuri varii. Limb'a semitica si in specie cea ovreica s'a nascutu cu formele ei cele regulate si cu ornamentulu ei celu frumosu din scrisórea cu litere, dar' numai in timpurile departate dela diluviu, de-si pàna atunci a fostu ea fiic'a limbei din paradisu; limb'a egipténa sau a lui Chamu si Mizraimu a fostu totu un'a si aceea, incepèndu de la Chamu pàna pre timpulu lui Alesandru Marele, de óre-ce Herder díce cà: literele si scrisórea regulédia tóte limbile: limb'a cu hieroglifile in sa sta pe locu, càci hieroglifile porurea remànu in copilari'a loru si nu imbetranescu respective nu se perfectiónédia. Estu-modu concludemu, cá limb'a egipténa scrisa cu hieroglife e mai vechie cá limb'a ovreica scrisa si perfectionata prin litere si mai vechia cá ori-ce limba de pre lume. — Dar' cadièndu tíer'a Egiptului sub vitreg'a màna a lui Cambyses, si stracuràndu-se prin acést'a multi streini in tíera, limb'a vechia a Egiptului s'a pierdutu in mare parte; de atunci in ea s'au introdusu o multime de cuvinte grecesci, persice, latine si arabice. Astadi limb'a classica egipténa abea e cunoscuta preotiloru coptici, descendenti ai vechiloru Egipteni. Preste totu in Egiptu adi se vorbesce limb'a arabica.

¹⁾ Herder vom Geist der Ebräischen Poesie (I. Th. 1782. p. 51—56.)

Dar' unde e adi vechiulu statu Egipténu; unde suntu regii cei puternici ai Egiptului, unde anticulu poporu egipténu?... S'au stínsu! Dar' unu nume remàne din ori-ce poporu.

Sim. P. Simonu.

Bibliografia.

Intr'unu diuariu politicu se publicase pe scurtu titlulu aceloru opuri, care au intratu la concursu pentru premiile academiei romane pe terminu dela 31 Dec. anulú 1884.

Premiile academiei suntu de câte 4 si cinci mii, éra unulu de 12 mii lei noi sau franci.

Acelea opuri inse merita o recenziune multu mai petrudietória, decâtu numai aratarea séca a titluriloru cu atátu mai vértosu, cà acelea suntu óresi-cum culese, de si numai curatu din intemplanare, totusi din mai multe ramuri ale sciintieloru de care noi avemu atát'a trebuintia. Ar fi inse pentru unu singuru omu labóre de unu anu întregu cá se fia citite cu luarea aminte si coprinsulu loru impartasitu publiculu celui mare. Asia d. e. daca vomu considerá „Elementele de terapeutica si materie medicala“ de Dr. Z. Petrescu. Acestu opu vastu se intinde in 4 tomuri, asia cà partea I. se desface in trei volume 8° mare si se intindu pe 1126 pag. Partea a II. stà numai dintr'unu volumu in 362 pag. la care se adaoga alte 7 p. cu tabl'a materiiloru. Acestu studiu eruditu cade aprópe exclusivu in competenti'a mediciloru de professiune. Aflandu-se in corpulu academiei càtiv'a medici de renume, se póte presupune cu totu dreptulu, cà studiulu acest'a ísi va aflá judecatori competenti.

Manualulu, sau calaus'a cetatianului, in materie judiciara, cuprindièndu si formulare de cererile, actele si contractele cele mai usitate in materie civila, comerciala, penala si de impositate; de Joanu Radoi presiedentulu tribunalulu de comerciú din Bucuresci etc. Tractate de acestea juridice au mai aparutu in cei din urma vre-o 15 ani in Romani'a; dara pre càtu inaintédia legislatiunea si se desvólta atátu víeti'a publica, càtu si cea sociala in Romani'a, cu atátu lips'a acestoru feliu de lucrari se simte mai multu nu numai in sfer'a jurisconsultiloru, ci si in alte cercuri ale societatiei superióre si mijlocie. Manualulu formatu 8° mare intinsu pe 870 pag. bogatu de extrase din legi si de formularie sémana cu asia numitulu „Selbst-Advocat“ alu germaniloru, costa inse neasemenatu mai multu, adeca 10 franci. Censori competenti nu-i voru lipsi in sinulu academiei, intru care se afla mai multi juristi de frunte.

Manualu de Archeologia Biblica, compusu de Isidoru de Onciulu protopresbiteru-stauroforu din Archidiecea'a Bucovinei, profesoru p. o. de studiulu biblicu etc. Volumu 8° mare, pag. 538 afara de indice, la care suntu adaose si dóue charte geografice, un'a ce respresenta Palestin'a dela Josua pàna la caderea imperieloru Jud'a si Israelu, si alaturea situatiunea Jerusalimului; éra alt'a Palestin'a dela întórcerea din captivitatea Babilonica pàna la derimarea Jerusalimului prin imperatulu Titus Vespasianus; pretiu 15 fr. sau 6 fl.

In academia se afa prea pućini teologi, suntu inse altii afara dintr'ens'a totu asia competenti in materie.

Din „Studiele asupr'a Constitutionei Romaniloru, sau explicarea pactului nostru fundamentalu din 1 Iuliu 1866,“ au aparutu si fascicul'a a IX-a pe 275 de pagine. Pretiulu unui fasc. 5 lei noi. Despre acestu studiu cunoscutu de vre-o 5 ani in cercuri intinse ale publicului cititoriu vomu avea ocaziune de a mai vorbi la altu locu. Acum insemnamu numai atát'a, cã d. Meitani au avutu éra-si generositatea de a transmite comitetului asociatiunei nóstre din fascicul'a a 9-a cá si in alti ani 200 exemplarie, cu conditiune cá acelea se se impartie gratis atátu pe la institutele publice de sciintia, precum seminarie, gimnasii, institute pedagogice si alte bibliotece care merita acestu nume, apoi la toti literatii romani cãti se interesédia a cunósce insusirile constitutiunei romaniloru din acestu studiu comparativu cu alte constitutiuni ale tieriloru in adeveru libere.

Memoriile geologice ale scólei militare din Iasi. Memoriulu I. Studii geologice asupr'a unor terimuri terciarie din unele parti ale Romaniei, de G. Cobálcescu, professoru la scól'a militara si universitatea de Iasi etc.

Acestu studiu geologicu alu d.-lui Cobálcescu aparutu in formatu aprópe folio in dóue texturi paralele, romanescu si frantiosescu se intinde pe 161 pag., dedicatu Majestatiei sale regelui Romaniei Carolu I. Este prevediutu cu 17 tabele cu ilustratiuni mai multu de scoice. Amicii studiiloru naturalu voru sci se-i judece valórea acestui studiu fórté costatoriu.

Raportulu generalu anualu asupr'a invetia-mentului, presentatu Domnului ministru de instructiune publica si culte de Spiru C. Haretu, inspectoru generalu alu scóloru, profes. la universitatea din Bucuresci. Acestu operatu dintre cele intrate la concursu a datu in timpulu din urma in Romani'a materie bogata la discussiuni animate in press'a de acolo; aflamu totuodata, cá dlu Haretu s'a retrasu din functiunea, in care se aflase pâna acilea. Fiindu-cã noi nu ne tñemu competentí a opiná asupr'a starei instructiunei publice din Romani'a, fia de ajunsu a insemná, cá raportulu acest'a tiparitu formatu 8º, coprinde 164 pag.

Teori'a lui Rösler, Studii asupr'a staruintiei Romaniloru in Daci'a Traiana, de A. D. Xenopolu, professoru de istori'a romaniloru la universitatea din Iasi.

Acestu studiu, care se intinde pe 300 pag. formatu 8º si costa 8 lei sau 3 fl. si ½, au fostu anuntiatu de cãtra noi in anulu trecutu de repetite-ori in „Observatoriu“, éra spre a face cá publiculu nostru se-i cunósca mai de aprópe valórea, ne-amu permis a reproduce dintr'insulu in „Transilvani'a“ introducerea, istoriculu intrebarei, cum si desbaterea cestiunei multu disputate despre parasirea Daciei. Nu scimu care va fi opiniunea academiei despre acésta carte, noi inse o recomandamu cu totu deadinsulu atentiunei publicului cititoriu, cu atátu mai vértosu, cá dinsulu, adeca publiculu numai asia va fi in stare se judece si despre criticele care se voru intemplá se i se faca nu numai de cãtra sincerii aparatori ai adeverului isto-

ricu si doritori a se probá acel'a cu temeiuri si mai tari, dar' mai vértosu de cãtra falsificatorii de profesiune ai adeverului istoricu, cu carii e bogatu Clusiulu si B.-pest'a.

Revolutiunea lui Hori'a in Transilvani'a si Ungari'a 1784—1785 scrisa pe bas'a documenteloru oficiale de Nicolau Densusianu, formatu 8º mare, a carei materie se estinde pe 519 pag. tipariu curatu, charti'a frumósa.

Academi'a romana si-a castigatu si pâna acum'a multe merite pentru incuragiarea cercetariloru istorice mai vértosu relative la istori'a tieriei si cea nationala. Unulu din acele merite de mare pretiu este si generosulu ajutoriu si incuragiare facuta de cãtra academia dlui Nic. Densusianu indata dupa-ce aflase despre dorinti'a domniei sale de a compune si publicá istori'a revolutiunei romanesci din anulu 1784; dar' si dlu Densusianu a justificatu pe deplinu asteptarile academiei, ceea ce póte cunósce ori-cine indata ce si-ar luá ostenéla de a trece cu ochii, fia si numai preste cele de antáiu 27 pagine ale studiului seu, in care se afa pe lângá descrierea caracterului revolutiunei din 1784 literatur'a ei, adeca consemnarea tuturoru fãntaniloru, documenteloru oficiali si neoficiali mai vechi si mai nóue, de cãte s'a folositu auctorulu la descrierea acelu evenimente, numerate sub 28 de §§. Afara de acestea se mai consémna de la capu III sub titlu „fãntanile istorice ale revolutiunei“ sub alte siepte puncte, mai multe colectiuni, incepèndu dela alui Iosifu Eder, Nic. Iankovich, Iosifu Kemény, A. Mike pâna la archiv'a colectiunei Iankovichiane, a cancelariei transilvane din Vien'a si a gubernulu transilvanu. Mergèndu mai departe prin acestu studiu, lectorulu intimpina pretutindení diligenti'a de feru a scriitorulu si tendenti'a de a scóte la lumina adeverulu si numai adeverulu.

Opulu dlui Densusianu fusese opritu in statulu Ungariei pe cãtev'a septemani; dara ministrulu de interne se aflá indemnatu a'lu liberá de sub interdictiune, precum liberase inainte cu 73 de ani archiducele Iosifu palatinulu Ungariei istori'a lui Petru Maioru despre inceputulu romaniloru in Daci'a. Speramu, cá literatii romani nu se voru mai gená de a-si cástigá acestu opu alu dlui Densusianu, a'lu citi cu tóta atentiunea si imparțialitatea, care se cere la studiulu istoriei. Dlu Densusianu a facutu fórté bine, cá inainte de a intrá in descrierea evenimenteloru din 1784 a premisu si unu studiu retrospectivu preste mai multe evenimente anteriori pâna inapoi in sut'a a treispredieca, pentru-cá cu atátu mai limpede se se védia necsulu causalu intre evenimentele vécuriloru trecute si intre cele din 1784, care apoi au influintiatu si istori'a secolulu alu XIX-lea.

Ludovicu XIV si Constantinu Brãncovénu, studiu asupr'a politicei francesi in Europ'a resariténa (1534—1683—1715) de Ionescu-Gion, formatu 8º mare pag. 444. Pretiulu 7 lei noi.

Acestu studiu alu dlui Ionescu-Gion este pentru romanii din Romani'a o adeverata achisitiune din cele mai bine venite. Din mare nefericire nu numai istori'a nóstra de inainte cu 7 si 8 sute de ani este fórté intunecata, dar' chiar' si istori'a vécuriloru mai dincóce e plina de lacune, asia cãtu une-ori

pe 20—30 de ani abia dai preste unele fragmente risipite fără întelesu în istoria țerei așa precum s'a scrisu ea până acuma. La această mare saracia nu porța nici o vina istoricii de până acum, ci vin'a este a aceluor comandanti de armate cari au portatu atâtea resboie pe pământulu României și în decursulu aceluor ori au ridicatu arhivele țerei și le-au transportatu în statulu lor, ori că le-au datu flacariloru. Au fostu și aceea o fericita idee a academiei române, cându folosindu-se de petrecerea membrului seu genialu dlu Alexandru Odobescu la Parisu în calitate de primu secretariu alu delegatiunei României i-au datu mijlocu de a cercetâ în arhivele Franței după documente, în care se voru fi cuprindendu parti istorice relative la principatele române de odinioară. Dlu Odobescu a deslegatu problem'a în modu strălucitu și continua a lucrâ în aceeași direcțiune, era bravulu și zelosulu june dlu Ionescu-Gion a știutu a se folosi de acele documente într'unu modu precum amu dori din sufletu, că se facă și alti tineri de talentele domniei sale de pre la alte universitati.

Alaturea cu studiile istorice intrate la concursu stă și partea a două a epopeei dlui Aron Densusianu sub titlulu: Negriada, epopei'a nationala în douăsprezece canturi. Valoarea acestei lucrari, care presupune o labóre încordata de câțiv'a ani, este cunoscuta publiculu lectoru din partea a întâia aparuta înainte cu 5 ani intrata și la concursu, precum se vede din analele academiei române pe anul 1880 pag. 305 sec.; cu toate acestea nimeni nu va lipsi a-si câștigâ și partea a două, adeca cele 6 canturi din urma, cu care se întregesc epopei'a.

Editiunea este foarte îngrijita; formatulu este alu partiei prime, pretulu 5 lei; pentru Austro-Ungari'a 2 fl. v. a.

Au mai intratu la concursu și două lucrari gramaticali, dela acel'a-si auctoru dlu Vasile Ionescu, profesoru de limb'a romana la școl'a normala „Vasile Lupu“ în Iasi; titlulu primei carticele este:

Cursu Elementariu de Gramatic'a românesca, prelucrata după cerintele programului și ale timpului de azi, formatu 8° mare și numai 64 pag. Alta brosiurica:

Legile istorice cari explica Limb'a Romana, întocmite în scurtu și în ordine lesnicioasă de tînutu minte, după cele mai nouse date științifice, în usulu școliloru secundarie de ambe sexe: formatu cuarto mare pag. 14.

Asia dara dlu professoru Vasile Ionescu intra și d.-sa la concursu de 4—5 mii de lei noi cu două brosiurile, un'a de 64 și alt'a de 14 pagini alaturea cu opurile voluminoase ale celorlalti concurenti. Dar' ni-se va dice: nu decide cantitatea și calitatea, valoarea interna a unui studiu. Se poate că cinev'a se scrie numai două foi de o valoare câtu douăzeci de volume ale altui'a. Tocmai pentru acest'a recomandam filologiloru noștri de profesiune și profesoriloru de limb'a și literatur'a romana, că se-si iâ osteneala, nu de a trece repede cu ochii preste ele, ci de ale citi cu tota luarea aminte, pentru că se se vedea, cum este tractata, dacă nu maltratata limb'a noastră în institutelu de învățamentu dela Iasi. Din partea noastră nu ne indoim, că așa numitii puristi ai noștri ori câtu se fia de moderati în purismulu lor, totu voru se dea din capu și voru se se întrebe unii pe alti, că unde mergem cu limb'a.

Opurile numite până acilea sunt intrate la concursu spre a fi premiate de către academi'a romana din fondurile cari i stau la dispozițiune, cari înse până acum'a sunt destulu de modeste în comparațiune cu fondurile colosali de milioane ale altoru academii științifice mai vechi. Academi'a înse publica în fiecare anu și alte opuri cu spesele sale, dacă în urmarea reviziunei care li se face, se afla că ele merita că se vedea lumin'a.

La locul întâiu alu publicatiuniloru stă și pe anul 1884 unu volumu vastu din nepretuit'a colecțiune de documente istorice; titlulu aceluia este:

Documente privitoare la Istori'a Romaniloru, culese de Eudoxiu de Hurmuzaki. Publicate sub auspiciile academiei române și ale ministeriului cultelor și instrucțiunei publice. Volumulu IV. Partea a II-a 1600—1650, cu portretulu lui Vasile-Voda-Lupulu. Formatu totu că alu volumelor anterioru aparute unulu în 1876, altulu în 1880 apoi în 1882, formatu aproape folio, litere merunte pag. 685; scar'a, adeca indice sau sumariu foarte bogatu elaboratu după alfabetu, apoi precum celelalte volume au în frunte câte unu portretu, anume alu lui Michaiu Vitezulu, Grigorie Ghic'a, Mateiu Basarabu, așa acestu tomu alu VI-lea este ornatu cu portretulu renumitulu Vasile Domnu alu Moldovei. După publicarea volumulu alu IV-lea în două tomuri gróse pe periodulu dintre 1600—1650 și alu volumulu III pentru 1576—1599 falsificarea istoriei noastre devine imposibila, mai alesu după-ce vomu luá în considerațiune și multimea de documente și chronice publicate în acesti vre-o 20 de ani din urma atât în Ungari'a, câtu și în Transilvani'a. Deci criticii din Budapesta și Clusiu ar' trebui se fia mai modesti și se nu-si mai rupa penele batjocorindu și numindu pe cei mai buni barbati de statu și beliduci romani de condottieri.

Aceste publicatiuni de documente istorice pe lângă ce adunarea lor pentru 7 tomuri gróse au cerutu o viétia de omu până la adâncile lui betranetie, adeca a neuitatulu nostru amicu venerabilu Eudoxiu de Hurmuzachi, apoi tipărirea loru costa sume enorme de bani, din cari abia se potu întorce pe jumetate la fondulu respectivu prin vendiare. Tocmai pentru aceea înse credem că avem dreptate a cere, că barbati noștri de știință se îngrijescă și se insiste pentru cumpararea loru celu puțin pe la bibliotecelu instituteloru noastre mijlocii și superiori de învățamentu, că se le aiba în bibliotecelu loru de îndemana pentru profesori și alti barbati cari se ocupa cu studiulu istoriei nationale. Asia dara se le aiba celu puțin bibliotecelu seminarielor, episcopiilor, gimnasiiloru românesci. La noi s'au cam dedatu ómenii se astepte, că pentru bibliotecelu publice se se dea opuri tiparite totu numai în daru și de pomana. Acest'a nu mai merge. Numerandu toate gimnasiile, seminariile, bibliotecelu episcopesci și monastiresci, școle militare câte exista în toate partile locuite de romani, dacă ar' stá cinev'a se daruesca din publicatiunile sale la toate acele biblioteci câte-unu exemplariu, ar' trebui se dea aproape la o sută, și apoi se judece ori cine, unde ar' esi cu spesele. O multime de scriitori cari și așa nici-decum nu prea stau în renume de ómeni bogati, ar' trebui se-si vendia și hain'a de pe trupu, că se platescă tipariulu. Ce s'ar' întreprinde la alte popóra care au sute de institute

publice mari si mijlocii? Auctorii ar' fi siliti se-si daruiesca jumetate sau tóta editiunea pe la institutele acelea. Dar' la alte popóra merge lucru tocm'a intorsu, cà-ci institutele publice isi tñnu de datoria patriotica a cumpará ele in seles pentru bibliotecile loru càrti si publicatiuni de acelea, care suntu judecate de meritorie; éra bibliotecile cele mai mari cari dispunu de fonduri anumite, arunca pe fia-care anu câte o suma mai mare sau mai mica numai pentru cumparare de càrti si inavutirea biblioteceloru. *) Singur'a exceptiune o facu in unele staturi bibliotecile proprie ale statului si ale universitatiloru, la care se trimitu exemplarie ex officio.

Din acést'a colectiune vasta se vinde fia-care exemplariu cu 20 lei noi, si s'au tiparitu din ele, daca nu ne insielamu, numai câte 500 exemplarie, din care nu potu esi spesele; dara s'a prevediutu, cumcà la noi particulari numai in casurile cele mai rari cumpara câte o carte de acestea.

Un'a alta publicatiune facuta cu spesele academiei in anulu expiratu este: *Fragments zur Geschichte der Rumänen*, von Eudoxius Freiherrn von Hurmuzaki. Herausgegeben vom königlich rumänischen Cultus- und Unterrichts-Ministerium unter der Aufsicht der königlich rumänischen Akademie der Wissenschaften. Dritter Band; formatu actavo cá si alu celorlalte dóue volume.

Repausatulu auctoru intru modesti'a sa innascuta isi titulase acestu opu alu seu *Fragments*, elu inse este adeverata istoria, intru care se cuprindu episóde istorice cu totulu necunoscute pàna acum, atàtu din istori'a principateloru romanesi, càtu si din istori'a Transilvaniei si chiar' din a Ungariei, tóte intemeiate pe acte publice si corespondentie secrete, dara autentice si necunoscute pàna acum.

In acestu volumu se continua istori'a acestoru tieri din dilele lui Michaiu Voda si ajunge pàna la pacea de Karlowitz si respective pàna la 1700, in care a cadiautu Antiochu Cantemiru de pre tronulu Moldovei si totuodata pàna la discordi'a escata intre Austri'a si Poloni'a.

Repetimu si aici ceea ce amu mai dñsu cu alte ocazioni si chiar' in acést'a recensiuone a nóstra, cà daca suntemu fericiti de a se dá la màn'a istoriciloru nostri publicatiuni precum este si acést'a, atunci nu voru trece multi ani si generatiunea moderna va avea istori'a natiunei sale critica si pragmatica, din care se se póta judecá si cumpani puterea de viétia càta se afla in elementulu nostru romanescu, prin care elu s'a sustinutu in timpurile cele mai grele si a reusitu cá se scape de catastrofe, prin a càroru putere isbitóre alte popóra au apusu asia, incàtu abia a remasu memori'a numelui loru in anelele popóraloru Europei.

A trei'a publicatiune facuta totu cu spesele academiei este:

Cultulu Pagànu si Crestinu, de Dr. At. M. Marienescu membru alu academiei romane. Tomulu I. Serbatorile si datinile romane vechi; formatu 8º mare, pag. 447. Asia dara unu volumu respectabilu de 28 cóle. Cu studiulu acest'a in màna nu scimu ce se admiramu mai multu, talentulu Dlu autoru Marienescu de a petrunde in tóta departat'a anticitate a natiunei nóstre cu agerime care isi cauta parechi'a

*) D. e. la bibliotec'a si museulu Bruckenthal din Sibiu se votédia pe anu câte 5000 fl.

sau perseveranti'a de feru cu care s'a devotatu in tóta viétia sa facàndu acestu studiu comparativu intre geniulu poporului daco-romanu si intre alu poporului Romei si Italiei, atàtu pàna la er'a christiana, càtu si dupa aceeaa câte've'a sute de ani. Studiu classicu este acest'a, fara de care istori'a nóstra ori-cum ar' fi scrisa de bine, totu ar' remanea cu lacune. Au facutu si pàna acuma unii literati de ai nostri incercari laudabile de a petrunde spre exemplu in originea mai multoru serbatori romanesi, pe care poporul nostru si mai alesu femeile romane le tñnu aprópe asia de strictu cá si pe cele christiane, si fiindu-cà acele pagànesci trecu de superstitiuni si multi s'au incercatu ale exterminá, altii au voitu cá celu puçinu memori'a loru se fia conservata in càrti. Totu asia s'au facutu incercari de a explicá o multime de asia numitele datine superstitiose ale poporului nostru; noi inse nu cunóscemu nici o scriere aparuta sau in limb'a nóstra sau in oricare alt'a despre serbatorile si datinile romane vechi, care se fia petrunsu asia afundu in acést'a materia, precumu a facutu Dnu Dr. Marienescu. In tomulu acest'a I. se cuprinde numai studiulu seu asupr'a serbatoriloru si datineloru din Rom'a vechia; speramu inse cá se vedemu càtu mai curèndu si urmatórele trei tomuri aparute totu sub auspiciile academiei si se ne convingemu cu totii despre ce e petrunsu dnu auctoru, cà pe calea acést'a batuta de dni'a sa suntu in o multime de casuri combatuti multu mai bine, decàtu chiar prin istoria toti acei scriitori straini, carii ne-au denegatu si denéga continuitatea nationalitatiei nóstre romane dela coloniile lui Traianu in Daci'a, precum si existenti'a nóstra neintrerupta in patri'a nóstra vechia.

In altu numeru vomu reproduce prefatiunea dela tomulu antàiu. B.

✓ Consemnarea

càrtiloru donate de dnii Josifu St. Siulutiin si fiu Dr. Aureliu St. de Siulutiin.

1. „Institutiones Gramaticae.“ Budae. 1811.
2. „Codex Napoleon“ übersetzt Spielmann
3. „Gemeindegesezt.“ Wien, 1859.
4. Czövek István: „Legujabb méhészkönyv.“
5. Henrici Smetii „Prosodia.“
6. Solander „Briefsteller.“
7. „Institutionum Physicae per altera“.
8. „Justiciaria praxis“. Petrus Bód.
9. „Österreich. milit. Zeitschrift“. 1818.
10. „Rudimenta geographica“.
11. „Justiniani institutionum libri“
12. „Körlevél a törvényhatóságokhoz“.
13. „Erdélyi fejedelemség tisztí névtára“.
14. Buffon „Naturgeschichte“.
15. „Statistik u. Geographie“ v. Siebenbürgen.
16. „Schriftliche Geschäftsaufsätze.“
17. „Ovidii Tristium libri“.
18. Ign. Loyola: „Apothegmata sacra“.
19. B. Szabó David: „Paraszti majorság.“
20. Quand: „Grammaire allemande“.
21. „Auctores classici latini“. C. Tell.

22. „Land der Senler.“
 23. „Filip J. „Törvényszéki gyakorlás“.
 24. „Jurisprudentia“.
 25. „3 cărți vechi in limb'a vechie arména.“
 26. „Rudimenta linguae graecae“.
 27. „Lehrbuch der practischen Philosophie.“ 1791.
 28. „Geistes-Lehre“. Zürich 1805.
 29. „Marton Lexicon,“ trilinguae“.
 30. A. Michel: „Le siège de Paris.“
 31. „Notes et souvenirs,“ sur T. Salvini.
 32. Bossuet; Recueil des oraisons funaibres.“
 33. Dr. M. Herz. „Die Schönheit des Weibes“.
 34. Sophocles: „Antigone“.
 35. Racine: „Athalie“.
 36. Pariz Pápai: „Lexic. linguae latinae“.
 37. Pariz Pápai: „Dictionariu lat. germ. magh. slav.“
 38. Dumas: „Le Femmes qui tuent.“
 39. Sóos Mihály „A keresztény álláspontja“.
 40. Kriesch: „Állatainkról.“ (1 vol.)
 41. „VII. Pius pápasága.“ (2 vol.)
 42. Fússy Tamás: „IX Pius pápasága.“ 1 volum.
 43. Frankl: V. „A magyarok története 3 vol.“
 44. Ipolyi Ar. „Veresmarty élete és munkái.“ 2 vol.
 45. „A szent István társulat évkönyve.“ 1875, 1877 és
 1878-ból.
 56. Radványi I. „Margit sziget története“.
 47. Wesselényi Polixena „Olaszhoni és Swaiczi utazás.)
 2 vol.
 48. Danielik N. J. „Columbus“. 1 vol. ilustr.
 49. „Egyetemes magyar Encyclopedia.“ 3 vol. mari.
 50. Eugen Sue: „Die Geheimnisse des Volkes“. 13 vol.
 51. Ūrmóssy S. „Az elbujdosott magyarok Oláhországban“.
 52. Kiss Lajos, kir. udv. tanácsos: „Hunnia.“
 53. „Kriegschronik“. 3 vol.
 54. Vikol S „A pápaság befolyása Magyarországon.“ 1 fasc.
 55. M. Velceanu: „Doctrin'a fericii.“ 1 fasc.
 56. Diesterweg: „Himmels-Kunde.“ 1 tom.
 57. Chassaug: „Grammaire grecque.“ 1 tom.
 58. Dr. Schultz: „Lateinische Gramatik“. 1 tom.
 59. M. Mökesch: „Die Celtische Abstammung d. Ro-
 mänen“.
 60. P. Dulfu: „Alexandri működése román irodalom te-
 rén.“ 1. fasc.
 61. P. Vincent: „Histoire dela France“ 1 tom.
 62. A. Daudet: „Numa Reumestan. 1 tom.
 63. Plan d'études des lycées. Paris 1882.
 64. Scherenberg: „Der Galanthome.“ 1 tom.
 65. T. Ciceronis: „Selectae orationes.“ 1. tom.
 66. Diekens: „Der Weihnachtsabend.“ 1 fasc.
 67. F. Schubert: „Vorschule zum Componiren.“
 68. F. Schubert: „Die Violine.“
 69. Din scrierile lui P. Maioru (1 tom.)
 70. Dante: Die göttliche Komödie.“ 1 fasc.
 71. Voltaire: „Siecle de Louis XIV.“ 4 fasc.
 72. Mme Sevigné „Lettres choisies.“ 3 fasc.
 73. Labrugère: „Caractères“. 2 fasc.
 74. Corneille: „Horace.“ 1 fasc.
 75. Racine: „Iphigénie.“ 1 fasc.
 76. Cipariu: „Elemente de filosofie.“ 1 tom.
 77. E. Gebhardt: „Dante“. 1 fasc.
 78. Pascal: „Pensées.“ 1 fasc.
 79. Turgenjeff: „Väter und Söhne“. 1 fasc.
 80. Scribe: „L'Ambitieux“. 1 fasc.
 81. Tauchnitz: „Diction. allm. français.“ 1 tom.
 82. Scribe: „Le verre d'eau“ 1 fasc.
 83. Baedeker: „Conversations-Lexicon“. 1 tom.
 84. Camses: „Die Lusiaden“ 1 fasc.
 85. Dr. M. Fúger: „Das Erbrecht.“ 1. tom.
 86. Verböczy: Decretum tripartitum“. 1 tom.
 87. Fr. J. Schopf: Der österreichische Staatsbürger.
 1—12 fasc.
 88. Vajda Samu: „A mi Urunk Jesus Kr. élete“. 3 tom.
 89. Erdély országának 3 könyvekre osztatott törvényes
 könyve. 4 tom.
 90. S. Fr. Boehmer: „Elementa jurisprudentiae cri-
 minalis.“
 91. „Allgem. österreich. bürgerliches Gesetzbuch.“
 92. „Biblia sacra“ Amsterdam. Anno 1692.
 93. Chr. Lukácsi: „Historia Armenorum“
 94. „Praxis seu forma processualis.“
 95. Dr. A. Sentz: „Wirkungskreis der Urbarialgerichte“.
 96. „Ortus et progressus variarum in Dacia gentium“.
 97. „Stilionarium“ (manuscrisu).
 98. „Naturgeschichte“ (ilustrata).
 99. Ant. Engelhardt: „Handbuch für Pferdekäufer.“
 100. J. Caesar: „Historische Nachrichten“. 1 tom.
 101. „Az 1865/8 országgyűlési törvényczikkek.“ 1 tom.
 102. Dr. Fessler: „Gemälde aus den alten Zeiten Un-
 garns.“ 1 tom.
 103. Jacob Sannazari: „Opera omnia“ (1709).
 104. Ninive: „Fragmente über die polit. Angelengenh.
 in Ungarn (1790).
 105. „Az 1791-ik esztendőbeli diaetalis provisionalis
 Articulusok“.
 106. „Die Lection, Episteln u. Evangelien“.
 107. Doczy J. „Europa tekintete“ (1839).
 108. And. Haidinger: „Der Selbstadvocat“.
 109. Balásházy J.: „A pinczegazdászlat“.
 110. Werner-Schopf: „Grosser österreichischer Haus-
 schatz“.
 111. „Első folyamodási kir. törvénytészek.“
 112. „Kárpotlás az Erdélyben megszüntetett urbéri já-
 randóságokért“.
 113. M. Fúger: „Das alte und neue Privatrecht.“
 114. „Schutz u. Trutz.“ Flugblatt (Berlin 1882).
 115. Babinsky J. „Morus Tamás“.
 116. „Land u. Leute in Italien“ (Wien 1859)
 117. J. C. Albrich: „Sächsisches Privatrecht.“
 118. „Der lebende Weissdorn-Spalierzaun.“
 119. M. Schnell: „Die Sachsen in Siebenbürgen“.
 120. „Instructio pro tabula regia“.
 121. Em. Alvari: „Ars metrica“.
 122. „Special-Karte der österreich-preussischen-Grenz-
 provinzen.“
 123. Fr. Pomey: „Sintaxis ornata“.

124. J. A. Grimm: „Die politische Verwaltung in Siebenbürgen“. 3 tom.
125. „Legea despre intregirea armatei“.
126. „Acte si date despre conferenti'a rom. din 1869 tinuta la Mercurea.“
127. G. Sion: „Imnuri pentru crucea rosia“.
128. J. Moldovanu: „Spicuire in istori'a bisericeasca a Romanilor.“
129. „Das allgemeine Strafgesetz.“
130. „Die allg. Processordnung.“
131. „Orientulu latinu“. (Nrii 1874—75)
132. Articolulu de lege despre inarticularea natiunei romane“. (1863).
133. Articolulu de lege despre primirea diplomelor (20 Oct. 1860 si 20 Febr. 1861 intre legile transilvane).
134. G. Pop: „Legea financiãla“.
135. J. Puscariu: „Die romänische Amtssprache.“
136. „Hadkiegészítési törvény“. (1864).
137. „Die heilige Schrift.“ 1853.
138. Hieron. Drexelius: „Iejunium“. (1637)
139. „Protocolulu conferentiei nationale din 1/13—4/16 Ianuarie 1861.“
140. J. K. Schuller: „Beleuchtung der Klagschrift gegen die sächs. Nation.“
141. Vlad Alajos: „A román nép ügye“.
142. „Die Karlsburger-Conferenz.“ (1861).
143. A. Engelhard: „Wiener-Secretär.“ (1867).
144. K. v. Pechmann: „Kassa-Liquidationen.“
145. „Annales de l'Institut d'Afrique“. 1863.
146. Manz: „Conscription-Recrutirung“.
147. Dr. J. Wiel: „Tisch für Magenranke“.
148. Dr. Persz: „A nemzetiségi-kérdés.“
149. Márk J. „Magyar és Román.“
150. P. J. Sautel: „Luxus poetici allegorici“.
151. Bern. Bauhus: „Liber epigrammatum.“
152. „Die Sprachen- u. Nationalitätenfrage.“
153. I. A. Ditscheiner: „Wiener Handelsschule“.
154. „Die Rechte der romänischen Nation“.
155. „Petition der Romänen Siebenbürgens.“ 1860.
156. G. Pop: „Indreptariu practicu.“
157. M. Cogalniceanu: „Imbunatatirea sórtei tieraniloru.“
158. „Articoli diaetales“. (1791).
159. „Nuovo spettacolo della Notara“. 7 fasc.
160. „Ecole mutuelle Physique“. 2 fasc.
162. „Verzeichniss der Mitglieder des siebenb. Landtags“. (1863).
162. J. Schuller: „Aus der Walachei.“
163. Dr. Diezmann: „Gallerie merkwürd. Verbrecher“.
164. Portrete historice“. (131811).
165. „Erdőtörvény“ hatályos Erdélyre. 1852-ből.
166. „A hirtelen halál veszedelmeiben való segedelem.“ (1820).
167. Arnaldo Berguin. „L'Amico dei fanciulli.“ 2 fasc.
168. Somogyi K.: „A bölcsészet lényege.“

169. G. Baritiu: „Istori'a regim. alu II-lea granitariu transilvanu.“
170. N. N. „Für edle Seelen.“
171. M. Rebele: „Christ-Katholische Religion“.
172. Lencsés A.: „Az aranybánya“.
173. R. Philp: „Grundlage des menschl. Glücks“
174. „Compendium exquisitissimarum phrasium“. (1763).
175. Ebersberg: „Der Mensch und das Geld.“
176. Schiller: „Wallensteins Tod.“
177. „Volksbuch zur Unterhaltung und Belehrung.“
178. „Karte des Grossfürstenthums Siebenbürgen“
179. „Cart'a marelui principatu „Transilvani'a“ in limb'a germana si romana. 2 exemplarie.
180. J. Pannonicus: „Silva panegyrica.“
181. A. Lafontaine: „Quinctius Heymeran.“
182. H. Heidenreich: „Der Mann v. Welt.“
183. Petru Nemesiu: „Indreptariu pentru cărțile funduare“.
184. „Landwirthschaftliche Tafeln“. 6 bros.
185. „Originile Craiovei“ de Maldarescu; adeca cu totul 185 carti si 245 tomuri.

Anuntiu de abonamentu.

Cu 1 Ianuaru 1885 se incepe cursulu alu XVI-lea alu foie

„TRANSILVANI'A“

pe anul 1885.

Dni membrii ordinari ai Asociatiunei transilvane sunt rogati, cá conformu decisiunei luate in adunarea generala dela Orascia 1884 siedinti'a II. p. 24. se binevoiesca a numerá de timpuriu tax'a de 1 fl. pe anulu 1885 deca voiescu se aiba acestu organu alu Asociatiunei gratis si franco. De altumentrea on. comitetu a reflectatu la acésta impregiurare pe directiunile despartimentelor.

Pentru nemembrii pretiulu este 3 fl. v. a. pe anulu intregu. Afara din monarchia 9 franci. Pe creditu nu se dá; nici se primesce abonamentu pe semestru, ci numai pe anulu intregu.

Nri singuratici din anii trecuti nu se dau, cáci tóte exemplariile remase neabonate s'au legatu in brosiure si ele formédia proprietatea Asociatiunei. Din aceste se vendu cu câte 2 fl. 1 exemplariu.

Din anii 1868 si din 1881 nu se mai afla nici unu exemplariu.

Banii de prenumeratiune se trimitu cu mandatu postalulu de a dreptulu la **Comitetulu Asociatiunei transilvane in Sibiu.**

Pe langa alte scrieri destinate pentru publicare, se primescu ori-ce anuntiuri bibliografice, cumu si recensiuone sau dari de sama, inca si critice scrise in spiritu obiectivu asupr'a productelor literarie, scientifiche si artistice.

Redactiunea.